

1/2-1962

XIII.

V E S T N I K

NOTICIERO

D 129903

D 129903
+

VESTNIK je glasilo slovenskih protikomunističnih borcev. • Izdaja ga konzorcij. • Predsednik Edi Škulj, upravnik Janez Kralj, urednik Pavle Rant, korektor in tehnični urednik Dušan Dimnik

Ovitek opremil France Pernišek ml.

— :: —

Uredništvo in uprava: Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina. • Naročnina: Južna Amerika 150.— pesov odn. enakovrednost v dolarju, USA in Kanada — 2.50 dolarja letno, Anglija in Avstralija — 1 funt šterling, evropske države — 1.50 dolarja.

— :: —

Editor responsable: Eduardo Škulj, redactor Pablo Rant. • Tiska Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, T. E. 33-7213, Bs. As., Argentina

— :: —

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 700.070.

— :: —

„Vestnik“ es el Informativo de los Excombatientes anticomunistas eslovenos
„Vestnik“ is the voice of Slovenian anticommunist veterans.

PZ 797/1968

VSEBINA: Naravnost v obraz — Gradivo k Vetrinju — Protikomunistična borba in naš doprinos — Pismo iz leta 1945 — Spomini in obletnice — Iz arhiva ZDSPB — Domobranstvo v Idrijskem kotu — Emil Cof, petdesetletnik — Spomenica ZDSPB USA senatorju — Gradivo k „vetrinjski tragediji“ — Dve pismi — Društvene novice — Borci pišejo — Nove knjige — Osebne novice — Urednikov bunker

NARAVNOST V OBRAZ

Začenjamo nov letnik. Uvodnik bi moral biti kratek: voščila in dobre želje, pa še kakšna vzpodbudna misel. To pot bo uvodnik malo daljši; ako se bo res zgodil čudež, bodo naslednje pisali posamezni bojevniki.

Pred leti sem bral v Duhovnem življenju temeljit članek profesorja Alojzija Geržiniča, kjer je tudi omenjal, da je napačno, prevečkrat kaj šele stalno zakrivati resnico, da pa je prav in umestno, v večini primerov povedati resnico in se po njej ravnati.

Na to sem se spomnil, ko sem med božično pošto prejel tudi pismo prijatelja iz Kanade. Pred časom sem ga vprašal, kako da skoraj vsi nekdanji borci tako molčijo, kako da je tako malo zanimanja in kje naj bi bil vzrok. Tole mi piše: „Težko je odgovoriti na to vprašanje, posebno še, če je človek sam čustveno angažiran. Če pa hladno mislim in premišljudem, pa se mi le zdi, da je s celo rečjo treba biti, kaj bi rekel, trezen in razsoden. Za bivše borce je vsa reč dobra in lepa, da bi pa na kaj takega lahko za bodočnost in za mnenje doma gradili, pa dvomim. Tako se mi pač zdi, da je razpoloženje doma. Tam sicer zelo bobnajo svojo partizanščino — od ljudske šole naprej — pa se mi zdi, da se le malokje kaj vžge. Partizanstvo in domobranstvo jim je deseta briga. Tako daleč od njih je vse, da se ne zanimajo ne za eno ne za drugo. Zdi se mi tudi, da včasih vse preveč „navdušeno“ pišete. Ni se vse tako svetilo in ni vse bilo tako junaško. Državlјanska vojna je bila mnogo bolj prozaična zadeva.“

Zaključki iz pričujočega pisma so enostavni: organizacijo bivših bojevnikov je treba ohranjevati, ker je skupna streha vsem, ki so nekoč vrteli puške in mitraljeze v boju proti komunistom, bili propagandisti ali člani borbenih organizacij. Skupna streha do dne, ko se bodo morda odprla vrata v svobodno domovino. Če se bomo tudi tedaj vsako leto zbirali na Brezjah, kakor so se bojevniki po prvi svetovni vojski, če nam bo govoril nov kurat Bonač in se bo nov general Maister veličastno poklonil ploskajoči množici, če se bomo zatem zbrali pri golažu in bokalu v Finžgarjevi ali Gabrijelčičevi gostilni — vsi ti „če“ so zadeva bodočnosti.

Ako bi tudi mi bobneče in blesteče pisali o naši pretekli borbi, poveličevali in samo hvalili vsevprek, bi zagrešili isto napako kakor doma s svojo „partizanščino“. In četudi na vsak korak, vsak trenutek vemo, da boj še ni končan in da zavzema vedno širše obsege, si moramo vendarle biti na jasnem, da je ena runda končana. Zgodovina pa se ne ponavlja. Tej končani rundi je treba dati točen opis, od minute do minute, od dneva do dneva, od bitke do bitke. Točen, stvaren, trezen, razsoden: tako se bo ohranilo zanamcem, ko se bodo umirili duhovi in polegla srditost. Ko bo komunizma konec in bodo ljudje iz novih rodov, ki jim bo „partizanstvo in domobranstvo deseta briga“, iskali v preteklosti vzroke in razloge takratnemu stanju slovenstva.

Marsikdo bo dejal: takihle pozivov za pisanje je bilo že nešteto. Res je. Še več se jih bo lahko potrkalo na svoje prsi in priznalo: grešil sem in še grešim, ker svoje naloge nisem izpolnil. Odgovornost pa je tem večja, čim večji ali višji je položaj, ki ga je nekdo v preteklem boju zavzemal. Zato je skorajda brezupno zahtevati od preprostih vojakov domobrancev, da bi popisali udeležbe v bitkah, ako se iz vrst oficirskega kadra, ki se je rešil, ne oglase merodajni. Priznati je namreč treba, da se naši fantje ne zgovarjajo o četah in bataljonih, navajajoč številke, ampak govore o Cofovem, Rupnikovem, Kunstljevem, Mehletovem polku, govore o Meničaninovem bataljonu, pa o Stamenkovičevem in drugih. Fantje so še danes tako navezani na svoje predpostavljene kakor nekoč. In to je lepo. Zato se jih sedaj ne sme razočarati. Zato bi letošnji poziv v prvi številki novega letnika veljal vsem oficirjem: pišite, popišite, objavite. Kjer koli! Ni ravno potrebno, da je v Vestniku — kjerkoli, samo da bo zapisano.

Vsak poziv je navadno omejen na nek čas. Vzemimo tri mesece. Tako bi od aprilske številke dalje lahko že pričeli objavljati prve res vojaške zapiske. In če ne? — Potem, potem moram zapisati naravnost: potem bodo mnogi med nami — z menoj vred zaključili: se ne splača pehati več, nehajmo, ker nismo sposobni, prepustimo drugim, da nas bodo prikazali pred zgodovino tako, kakor se jim bo zdelo. Našega glasu vmes ne bo. Komur je to prav, naj še naprej molči. In čim več jih bo molčalo, tem bolj in še hitreje bo treba iskati ljudi, ki bodo v organizaciji in listu iskali samo sredstvo za prakticiranje družabnosti — in nič več!

Ko boste v tejle številki brali spet nekaj glasov k 27. marcu, boste lahko ugotovili tole: vsakdo ima svoje mnenje, vsakdo ga lahko

pove v merah dovoljenega in brez žaljenja, vsakdo bi rad prišel na čisto. In se boste vprašali: če se že za 27. marec tako krešejo misli, zakaj se ne bi tudi o posameznih bojih, o posameznih ljudeh znotraj tega boja, o okolnostih, o razlogih, vzrokih. Zakaj neki je 27. marec tako vžgal bojevitost, le more je pa, recimo, bitka za Kočevje, za Suhor, Javorovica in drugo.

Ko boste brali Zbornik Svobodne Slovenije 1962, boste videli, koliko novega zgodovinskega gradiva prinaša, koliko novih vprašanj se postavlja, koliko novih prijemov. Res je — veliko poguma je treba imeti, da posamezniki s polnim imenom zapišejo svoje osebne vtise, spomine. Še posebej med nami Slovenci, ker res nimamo veliko spominskih knjig. Manjka nam tradicije, manjka tudi smisla. Huda, žalostna ugotovitev.

Pri vsem tem pa se moramo zavedati tudi dejstva: druga svetovna vojska se je končala 9. maja 1945. Takrat je padla železna zavesa sredi Evrope. (Mimogrede: oznako „železna zavesa“ pripisujejo Churchillu, kar je zgodovinska netočnost — pred njim so jo rabili za Nemce že Goebbels in na jugoslovanskem ozemlju Ljotić v svojem govoru v Ljubljani!) In napad fantov Vuleta Rupnika na draveljski most 10. maja smo doslej šteli v zadnje dejanje naše državljsanske vojske, v zadnji spopad druge svetovne vojske. Tudi to dejanje moramo označiti drugače: bila je to prva bitka v tretji svetovni vojski, nenapovedani sicer, a začeti v trenutku premirja druge svetovne vojske. Tudi vrnitev naše narodne vojske štejmo za naš doprinos v tretji svetovni vojski. Takrat je bil Tito kakor še danes na „oni strani“, na „tej strani“ pa je imel koristna sopotniška budala. Žrtev teh so bili naši fantje skupaj s četami hrvaške vojske, pa Baltijcev in Rusov in Poljakov, Črnogorcev in Srbov.

Zato pa: ne smatrajmo 9. maja in Vetrinje za konec našega boja, ampak za začetek novega. Bitke so vsak dan, povsod: dokler nimamo orožja, ostane edino orožje pisana beseda.

In če „naravnost povedano — v obraz“ dodam še nekaj besed, bom dejal: gospodje bralci, naročniki! Gornje vrste so zadnji poziv urednika Vestnika, ki je v dveh letih dela za revijo hotel vzbuditi k delu vse, ki so omagali, omrtveli, okosteneli. Žal mi bo, ako odmeva ne bo. Ne gre ne za mojo malenkost, ne za krog stalnih sodelavcev in sotrudnikov pri Vestniku, gre za našo skupno stvar.

Pavle Rant

GRADIVO K VETRINJU

DR. FRANC BAJLEC

NARODNI ODBOR ZA SLOVENIJO IN VETRINJSKA TRAGEDIJA

O vetrinjski tragediji in o tem, kakšno zvezo naj bi imel Narodni odbor (NO) s to našo narodno nesrečo, je bilo že marsikaj napisanega, vendar točnega in pravilnega opisa takratnih dogodkov še nimamo. Hočem zato v tem spisu na kratko opisati nekaj najvažnejših momentov dogajanj tistih dni, da si bodo naši ljudje lahko ustvarili vsaj približno pravilno sliko dela in prizadevanja NO ob koncu zadnje svetovne vojne in spoznali, kaj smo delali takrat prav in kdaj in kje smo kaj zagrešili. Hočem prikazati nekaj tistih dogodkov, ki so Slovencem splošno, ali mnogim vsaj dobro znani, za katere imamo na razpolago še živeče in pri dogodkih neposredno sodelujoče, ali soudeležene priče, ali originalne dokumente in to tako, kakor se je vse resnično dogajalo, pri čemer nočem ničesar dodajati, ne odzematati in ne spremenjati. Vsako navedbo bodo zato lahko preverili prav vsi, ker nočem ničesar takega navajati, za kar ne bi bilo na razpolago dokazov. Ne bo to opis dela NO ob koncu zadnje vojne, ker bi za to rabil neprimerno več prostora. Hočem opisati samo nekaj tistih najbistvenejših dogodkov in okolištin, ki naj osvetlijo prizadevanje NO, kako v največji stiski naše zgodovine zavarovati slovensko narodno ozemlje in naše domobrance ter prikazati glavne ovire in težave, na katere je NO pri tem svojem prizadevanju zadel. Iz jasnega in resničnega prikaza dogajanj bomo Slovenci sami lahko presodili, če in kje smo kaj zagrešili in če je krivda za izročitev domobrancev tudi na naši strani, v čem je ta krivda in kje so krivci.

Ustanovitev Narodnega odbora za Slovenijo

Znano je, da je po smrti bana dr. Marka Natlačena, oktobra 1942, nastala v slovenskem političnem vodstvu velika vrzel. Dr. Natlačen je bil takrat nesporna slovenska politična avtoriteta. Bil je predsednik Slovenske zaveze, to je, slovenskega političnega predstavništva, ustanovljenega aprila 1942 in sestavljenega iz zastopnikov vseh bivših slovenskih političnih strank. Slovenska zaveza je delovala v ilegali in imela namen organizirati narod za odpor in končno za upor proti okupatorju. Po umoru dr. Natlačena so pa nastopile tako težke razmere, da so se mnogi člani Slovenske zaveze morali radi lastne življenjske nevarnosti popolnoma umakniti in poskriti tako, da enotnega slovenskega političnega vodstva dejansko ni bilo več. To je trajalo vse do jeseni leta 1944, ko je zahteva po enotnem slovenskem političnem vodstvu in reprezentativnem narodnem predstavništvu postala vse-splošna nuja. Želja in zahteva po enotnem narodnem vodstvu in predstav-

ništvu je bila pri Slovencih v tem času tako močna, resna in globoka, da je bilo mogoče organizirati pod najhujšo okupacijo pravi narodni plebiscit, ne da bi okupator za to zvedel. Na temelju sporazuma tradicionalnih slovenskih političnih strank in po posvetovanju s poslanci, župani, javnimi in kulturnimi delavci po vsem slovenskem ozemlju, je bila sestavljena narodna izjava, ki je nosila datum 29. oktobra leta 1944. Začetek izjave se glasi:

Slovenci!

Zastopniki slovenskega javnega življenja so po medsebojnem posvetovanju sklenili naslednjo narodno izjavo:

Na temelju etnične samobitnosti slovenskega naroda in na temelju narodnostnega načela zahtevamo:

1. državno-pravno združitev vsega slovenskega narodnega ozemlja v ZEDINJENO SLOVENIJO, ki mora biti v geografskem, gospodarskem, prometnem in strateškem oziru tako zaokrožena celota, da bosta zavarovana nemoten narodni in gospodarski obstoj in razvoj slovenskega naroda.

Zadnji odstavek te narodne izjave je pa sledeči:

Za uveljavljenje teh narodnih zahtev ustanovljeni **NARODNI ODBOR ZA SLOVENIJO** kot vrhovna narodna oblast združuje začasno, dokler ne nastopijo urejene razmere, v svojih rokah pravice suverena in najvišje državne oblasti.

To narodno izjavo so podpisali, priznali in odobrili predstavniki Slovenske ljudske stranke, Slovenske demokratske stranke, Socialistične stranke, slovenski poslanci, župani, javni in kulturni delavci in predstavniki organizacij v tako velikem številu, da je bilo nabranih samo v Ljubljani nad 300 podpisov.

Narodni odbor za Slovenijo, ki je postal na ta način pravi in zakoniti predstavnik vsega slovenskega naroda, se je formiral in začel delati takoj po novem letu 1945. Seje so se vršile v privatnih stanovanjih in pisarnah večinoma ponoči in stalno menjajoč kraj, da Nemci ali partizani ne bi mogli ničesar odkriti. Ob proučevanju razmer, v kakršnih se je takrat slovenski narod nahajal, kaj vse se lahko v bližnji bodočnosti zgodil in kaj bi v raznih situacijah, ki smo jih predvidevali, bilo možno in bilo treba napraviti, je NO uvidel, da stoji pred velikimi problemi, ki jih bo treba naglo, odločno in pogumno reševati. Bližali so se usodni in odločilni trenutki za vse slovenski narod in za vse slovensko ozemlje, zato si je NO stavil za nalogo, da izkoristi moment in uresniči davno željo in zahtevo Slovencev po združenju vsega slovenskega ozemlja v narodni državi Sloveniji. Naglo je pripravljaval uredbe o izvrševanju vrhovne in upravne oblasti in o ustanovitvi in organizaciji slovenske narodne vojske. O poteku dela NO je bilo stalno obveščenih večje število javnih in kulturnih delavcev, ki so delo sproti kontrolirali in požrtvovalno sodelovali.

Ustanovitev Slovenske narodne vojske in priprave za upor proti okupatorju

Narodni odbor je gledal na takratno situacijo popolnoma realno, zato je skušal reševati konkretne slučaje vedno s sredstvi, s katerimi je takrat lahko računal, da bo točno določen cilj dosegel. Vsí načrti NO so imeli jasno določen cilj in točno naznačeno praktično izvedbo. Med načrti NO so zlasti pomembni: Ustanovitev Slovenske narodne vojske, upor proti okupatorju, zasedba slovenskega narodnega ozemlja in oklic narodne države Slovenije. Ti načrti so bili vsestransko in temeljito preštudirani in bi bila resnično lepa knjiga, ko bi bilo napisano vse, kar je bilo takrat na sejah NO predebatiranega, kaj vse je bilo vzeto v poštev, zlasti pa, ko bi opisali še vse poti in vse razgovore, ki so jih člani NO takrat imeli na vseh straneh.

Pri teh konkretnih načrtih, ki jih tu omenjam, je imel NO sledeče pred očmi: Situacija je takšna, da ne moremo pričakovati od nikoder nobene pomoči. Rusi so preko Madjarske prišli že v Prekmurje. Zapadni zavezniki so v Jugoslaviji prepustili dejansko vso oblast Titu. Če začno komunisti dobro organizirano ofenzivo, nam bo umik proti zapadnim zaveznikom malo koristil, ker so komunisti s svojo spretno propagando znali prikazati zapadnim zaveznikom naše domobrance kot nemško kvizlinško vojsko. NO ni imel in ni mogel dobiti nobenih zvez ne z zapadnimi zavezniki, ne z našimi političnimi zastopniki v Londonu ali kje drugod. Bili smo prepuščeni popolnoma sami sebi, da delamo in si pomagamo, kakor vemo in znamo. Zato je NO pri izdelavi svojih načrtov računal izključno samo z elementi, s katerimi bi mogel razpolagati v situaciji, v kakršni smo se nahajali. Po temeljiti proučitvi položaja in sredstev, s katerimi bi lahko razpolagal, je pa NO prišel do zaključka, da situacija ni brezupna, da lahko še mnogo napravimo ali vsaj mnogo rešimo, potrebno je samo, da stvar pravilno zagrabimo, da si napravimo dober načrt in ga pogumno izvedemo.

Imeli smo takrat dobro organizirano in v borbah izvežbano in prekaljeno domobranstvo, lepo število raznih ilegalnih vojaških edinic, in skupni akciji bi lahko sodelovale z nami še razne srbske vojaške edinice, ki so se nahajale v dosegljivi bližini, tako, da je bilo povsem možno ustvariti pomembno vojaško moč, ki bi bila sposobna za obrambo in za napad. Zato je NO pripravil in sprejel Uredbo o ustanovitvi in organizaciji Slovenske narodne vojske (SNV). V SNV bi vstopili vsi domobranci in vse slovenske ilegalne vojaške edinice. SNV, kot del Jugoslovanske kraljevske vojske v domovini, ki je bila smatrana kot zavezniška vojska, ki se je borila na zavezniški strani, bi takoj položila prisego kralju in slovenskemu narodu, stavila bi se na razpolago NO, kot takratni vrhovni in suvereni narodni oblasti v Sloveniji. SNV bi bila pod vrhovnim poveljstvom NO, ki bi postavil tudi poveljnika vse SNV. Domobrancev na ta način ne bi bilo več in tudi ne domobranskega poveljstva. Tudi tiste domobranske prisega, ki so jo komunisti pri zapadnih zaveznikih toliko razpihovali, češ, da so domobranci prisegli Hitlerju, ne bi bilo več, ker me bi bilo domobrancev, ampak samo SNV, ki je že prisegla kralju in slovenskemu narodu.

NO je pripravil nadalje še podroben načrt o uporabi proti okupatorju in o zasedbi slovenskega ozemlja. Narodnemu odboru je bilo mnogo na tem, da z nekim večjim, dobro organiziranim revolucionarnim aktom, naperjenim proti okupatorju, pokaže svetu, zlasti pa zapadnim zaveznikom, da vse te vojaške edinice, ki so združene v SNV niso nikoli niso bile v okupatorjevi službi, da so se okupatorju uprle, ga napadle, zasedle ozemlje, ki ga je imel okupator v svoji oblasti in na tem ozemlju proglasile od okupatorja povsem neodvisno državo, ki je na strani zapadnih zaveznikov. Upor naj bi se začel po podrobni in skrbni pripravi v momentu, ki bi ga določil NO v sporazumu z vojaškimi poveljniki in sicer v Ljubljani z zasedbo Kazine (sedež okupatorske oblasti), zaporov, radia, železniške postaje, pošte itd. NO bi istočasno s posebnim proglasom naznanil svetu, da je za vse slovensko ozemlje ustanovljena Narodna država Slovenija in da za red in mir na tem ozemlju skrbi Slovenska narodna vojska, ki je okupatorja prisilila h kapitulaciji in da je slovenska narodna oblast, skupno s SNV na strani zapadnih zaveznikov. Načrt je bil izdelan tako, da bi SNV zasedla čim večji del slovenskega ozemlja od Gorenjskega preko Ljubljane tja do Trsta, ali vsaj nekaj tega ozemlja tja proti Trstu, ali v najslabšem slučaju vsaj tisto slovensko ozemlje, ki je pred vojno pripadalo Italiji, vedno pa tako, da bi v vsakem slučaju eventualnega umika imeli odprto pot proti Trstu ali Gorici, kjer bi lahko prišli v stik z zavezniškimi vojaškimi silami, ki so prodirale v Italijo v smeri proti Trstu. Pravi namen zasedbe slovenskega ozemlja je bil seveda mnogo globlji in širši. Čim bi NO imel vsaj del slovenskega ozemlja zasedenega s SNV in tam proglasil narodno državo Slovenijo za vse ozemlje, kjer prebivajo Slovenci, bi bil to naš izredni zgodovinski dogodek, ki bi lahko imel dalekosežne in trajne posledice.

Težave

Pri pripravljanju uredbe o organizaciji SNV je sodelovalo večje število slovenskih in tudi nekaj srbskih oficirjev in poveljnikov, med njimi tudi general Damjanović. NO je bil po svojih zaupnikih pa tudi direktno po svojih članih v stalni zvezi z večjim številom poveljnikov in oficirjev slovenskih vojaških edinic. Da Narodni odbor za Slovenijo obstoji in deluje, je bilo med slovenskimi vojaškimi edinicami že splošno znano dejstvo, tako tudi to, da NO pripravlja načrt za ustanovitev SNV, kljub temu, da je NO deloval v strogi ilegali. Razpoloženje napram NO je bilo na splošno zelo ugodno tako pri domobranstvu, kakor pri ostalih vojaških edinicah. Oficirji so v veliki večini naravnost navdušeno pozdravili ustanovitev NO, posebno še organiziranje SNV in je NO imel že iz najrazličnejših krajev sporočila, da so se poveljniki in oficirji posameznih edinic izjavili za NO in da se s svojimi edinicami stavijo na razpolago NO, čim bo NO tako odločil. Vse načrte, ki sem jih do sedaj omenil, tako tudi načrte o ustanovitvi in organizaciji SNV ter o uporabi in zasedbi ozemlja, je zasnoval in dokaj podrobno izdelal NO sam. Za podrobnejšo tehnično izdelavo v vojaškem pogledu se je pa obrnil na slovenske in jugoslovanske vojaške poveljnike, s

katerim je imel od vsega začetka tesnejše zveze, da te načrte preštudirajo in priredijo tako, da bodo v vojaškem pogledu izvedljivi. To delo je bilo obširno in zamudno, ker je zahtevalo mnogo vsestranskih debat, razgovorov, poti in podrobnih priprav. Zato je NO določil štiri člane, in sicer dr. Albina Šmajda, dr. Franca Bajleca, dr. Marijana Zajca in Rudolfa Žitnika, ki so prevzeli nase delo o organiziranju SNV in delo o pripravah na upor in zasedbo ozemlja, da je bil NO v celoti tako vsaj nekoliko razbremenjen.

Vojaškim poveljnikom, ki smo jih naprosili, da izdelajo podrobne načrte v vojaško tehničnem pogledu, smo pri utemeljevanju načrtov zelo jasno razložili vse razloge, zakaj smatra NO, da je za Slovence važno in potrebno, da se načrti dejansko in upoštevač vse možnosti, kolikor mogoče v celoti uresničijo. Kljub vsemu smo prav kmalu zašli v dolge in popolnoma teoretične debate, ki s praktično rešitvijo problemov niso imele nobene zveze. Začelo se je vprašanje, prvič o tem, kdo je upravičen poveljevati SNV in drugič o apriorni neizvedljivosti vsakega uporniškega akta na slovenskem ozemlju. Srbski oficirji so bili mnenja, da je SNV del jugoslovanske kraljevske vojske v domovini in zato pod izključnim poveljstvom Draže Mihajlovića. Tudi slovenski general Prezelj, katerega je NO nameraval imenovati za poveljnika SNV, se je postavil na isto stališče. Izjavil je, da sprejme poveljstvo SNV. NO je dolžan dati tej vojski vso materialno in moralno pomoč, v vojaškem pogledu pa da bo on pokoren samo Draži Mihajloviću. Mnenja so bili nadalje, da v Sloveniji ni na mestu in tudi ni mogoča nobena vojaška akcija proti okupatorju. Navajali so za to več razlogov, med drugim, da se preko Hrvaške pomikajo proti Sloveniji velike nemške vojne enote in da bo nemška vojaška moč v Sloveniji v kratkem tako velika, da bi bila vsaka akcija proti njej povsem iluzorna. Pa tudi, če bi te sile prešle Slovenijo, bi kakršno koli premikanje slovenskih čet takoj vzbudilo sum pri Nemcih, ki bi podvzeli pravočasno protiukrepe in onemogočili vsako akcijo. Na drugi strani so pa slikali položaj tako, da prihaja prav sedaj čas, ko bo Mihajlović z vsemi silami nastopil proti Nemcem in proti Titu in da se morajo vse vojaške edinice, tudi slovenske, združiti in koncentrirati okrog Mihajlovića. Beograjski vojaški upor je bil po njihovem začetek velikega in junaškega pokreta, ki bo sedaj na koncu tudi kronan z veliko in slavno zmago. Vmesni navidezni neuspehi naj' nas nič ne motijo, ker je v glavnem bilo vse taktičnega in 'strateškega značaja.

Mi smo poleg vsega, kar omenjam že pri ustanovitvi Slovenske narodne vojske in pripravah za upor proti okupatorju, poudarjali zlasti, da je z dejstvom, da je SNV del jugoslovanske kraljevske vojske v domovini, ki priseže kralju in slovenskemu narodu, izven vsakega dvoma, da je 'vrhovni poveljnik SNV kralj, odnosno poveljnik, ki ga postavi kralj. Mi tega ne samo, da ne zanikamo, ampak že zaradi naših domobrancev še prav posebno poudarjamo, ker hočemo, naj svet ve, da so domobranci v sestavi SNV del jugoslovanske kraljevske vojske v domovini, ki je na zavezniški 'strani in ne kakšna kvizlinška vojska, kakor jo hočejo prikazati komunisti. Navajali smo pa istočasno, da je za NO, ki je prevzel nase odgovornost za vse, kar se dogaja v Sloveniji, merodajno samo konkretno dejansko stanje. Vsi lahko

ugotovimo samo to, da v Jugoslaviji dejansko gospodari samo Tito in da zapadni zavezniki dejansko upoštevaajo tudi samo Tita. Kaj je s kraljem, kaj je z Mihajlovićem, kje je, in s kakšnimi silami še razpolaga, o tem nismo nič točnega vedeli. Ko smo se obračali na Mihajlovića preko njegove račjske postaje v Sloveniji, smo dobivali samo nejasne odgovore, na bistveno važna vprašanja sploh nismo dobili odgovorov in, kar je v vojnem času najvažnejše, nikoli nismo mogli dobiti hitro ne zvez, ne odgovorov in smo često čakali po več tednov, da smo dobili potem nekaj povsem nejasnega in nedoločnega. Vse to so dokazi, smo navajali, da dejansko niti kralj, niti Mihajlović ne moreta ne razpolagati z vojaškimi edinicami v Sloveniji, niti jim poveljevati. Ne glede na pravice in dolžnosti, ki jih je prejel Slovenski narodni odbor od slovenskega naroda, je tudi po najosnovnejših vojaških pravilih potrebno in nujno, da edinice, ki so odrezane od vrhovnega poveljstva, imajo svoje lastno poveljstvo in v našem primeru ima NO dolžnost in pravico postaviti poveljstvo za SNV. Glede upora in zasedbe ozemlja smo pa navajali, da je to za slovenski narod in prav posebno še za naše domobrnce tolike važnosti, da bomo to izvedli na vsak način in za vsako ceno. Kdaj, kje in kako, o tem bo že pravočasno odločil NO. Poveljniki naj bodo prepričani, da NO nikoli ne bo pognal SNV v kak nepreračunan in nepripravljen frontalni napad proti sovražniku. Ko se ob koncu vojne armade in države rušijo, je za tistega, ki je za tak slučaj pripravljen, vedno kakšna možnost, da lahko s primerno taktiko doseže velike uspehe. Zato smo bili zlasti zelo jasni, ko smo razglasili, da se bomo od svoje strani poslužili obenem prav vseh sredstev, zlasti razgovorov, pogajanj in tudi zvijače in, da bomo najugodnejši moment izbrali vedno tudi v sporazumu z vojaškim poveljstvom tako, da bo možnost rizika in žrtev čim manjša, zunanji uspeh pa čim vidnejši in čim bolj poudarjen in izrabljen.

Za take in podobne debate smo porabili često vse preveč dragocenega časa. Začetkom marca so se vsi, ki so bili o teh načrtih poučeni, ali so pri pripravah sodelovali, z njimi strinjali, jih odobrvali in izrazili NO svoje zažvoljstvo nad načrti. Resnejših protipredlogov ali opozicije ni bilo.

Pri načrtih za upor in napad na okupatorja je NO računal samo na SNV. Ker je pa bilo na slovenskem ozemlju tudi nekaj prav močnih srbskih edinic, je NO želel, da te edinice potem, ko bi SNV že izvršila upor in zasedbo ozemlja, sodelujejo s SNV tako, da bi pričakovani komunistični napad skupno odbijali in se, če bi bilo potrebno, skupno umkali, ali skupno napredovali. V tem smislu smo se tudi razgovarjali s poveljniki posameznih srbskih edinic in tako sem se tudi jaz razgovarjal prve dni marca v Ilirski Bistrici z Ljotićem, ki je bil vođa tamkajšnjih srbskih edinic. Po svoji vrnitvi sem na seji NO poročal, da so bili razgovori uspešni in da je Ljotić obljubil, da pri njem lahko računamo na vso pomoč in vsako sodelovanje, glede konkretne akcije se pa seveda še posebej dogovorimo. S primeri, ki jih tu navajam in ki bi jih lahko navedel še več, hočem predvsem poudariti dejstvo, da NO v svojih načrtih o SNV, o uporu in o zasedbi ozemlja, prvotno in v principu, niti v detajlih, ki jih je tudi v precejšnji

meri sam pripravil, ni naletel nikjer na nobene ovire ali težave. Ko smo pa prišli do tega, da naše načrte, upoštevajoč različne konkretne slučaje, v kakršnih se lahko znajdemo, vojaško pravilno pripravimo, smo se pa začeli zgubljeni v debatah ne o konkretnih, ampak o čisto abstraktnih vprašanjih. Medtem so se pa svetovni dogodki razvijali z veliko naglico in naših abstraktnih debat niso prav nič jemali v poštev.

Pri načrtih o zasedbi slovenskega ozemlja in o proglatitvi slovenske države, kar smo smatrali, da je za vse Slovence bistvene važnosti, smo imeli stalno pred očmi tudi usodo domobrancev, na kar je zlasti predsednik dr. Basaj skoraj pri vseh sejah stalno opozarjal. Zato pri raznih razgovorih nismo rehalo opozarjati na skrajno neugoden položaj domobrancev v primeri s položajem partizanov. Takrat so nam mnogo pravili kot o popolnoma dokazanih dejstvih, da so partizani sklepali s italijanskim in nemškimi okupatorjem dogovore, glasom katerih jim je okupator prepustil cele predele slovenskega podeželja, kjer so nad našimi ljudmi po mli volji gospodarili, ko so od okupatorja dobivali orožje, obleko in hrano, za vse te usluge so se pa zavezali, da okupatorja na strateško važnih mestih ne bodo nadlegovali in ga dejansko tudi niso nadlegovali. Povedati so nam znali tudi, kako je londonski radio poročal o velikih in krvavih borbah, ki naj bi se vršile v določenem času v naših krajih med partizani in okupatorjem, ko so vsi vedeli, da v tistem času in na tistih krajih ni bilo niti borb, niti okupatorja. Mi smo priznali in smo tudi poudarjali, da je vse to početje in vsa propaganda partizanov z njihovega stališča zelo pametna in njim zelo koristna. Znali so namreč vse svoje dobro preračunano dejansko sodelovanje z okupatorjem pred svetom vedno tako prikazati, kakor da je to zmaga nad okupatorjem in ne sodelovanje z njim. O domobranci pa, o katerih smo vsi vedeli, da z okupatorjem nikoli niso ne sklepali, ne sklenili niti enakih niti podobnih dogovorov, kakor se je govorilo o partizanih, smo se pa resno bal, da bodo pred zapadnimi zavezniki za stalno ožigosani kot kvizlinška vojska. Pri tem žigosanju domobrancev so mnogo pomagali še gotovi naši ljudje in skupine, ki so po časopisu, radiju in z raznimi govori komunistično obdolževanje domobrancev samo potrjevali. Kako pri vsem tem, kar se je doma dogajalo, lahko zunaj kdo brani naše domobrance, o tem nismo imeli nobenega pojma in nobenih poročil. Zato smo smatrali, da je neobhodno potrebno, da sami za vsako ceno in nujno storimo nekaj, da prikažemo domobrance pred zapadnimi zavezniki v drugačni luči, kakor so jih prikazovali komunisti in tisti, ki so komunistom pri tem pomagali.

Vendar, čimbolj podrobno in odkrito smo razlagali svoje načrte ljudem, ki smo od njih pričakovali, da nam bodo v znatno pomoč pri uresničitvi naših načrtov in čimbolj smo utemeljevali razloge, zakaj smatramo, da je potrebno in nujno, da se ti načrti izvedejo, tem večje je postajalo naše presenečenje in razočaranje. Pri srbskih vojaških krogih se je čedalje bolj očitovala njih uverjenost, da je Draža Mihajlović neke vrste absolutna vojaška in tudi politična avtoriteta in oblast v državi. Istočasno so pa z nekim povsem nerealnim in neosnovanim optimizmom govorili, da bosta kralj in Mihajlović prav kmalu uspešno in odločno nastopila, vsled česar

so smatrali, da je vsaka akcija, ki jo NO misli začeti in izvajati, neumestna in nepotrebna. Pri naših slovenskih ljudeh pa, ki so dejansko izvrševali oblast nad domobranci, alj ki bi lahko pripomogli, da bi se položaj domobrancev bistveno spremenil, je pa bilo vse premalo razumevanja za naše posebne mere in v vse premalo samostojnosti.

O tem smo se popolnoma in nedvomno uverili ob primerih, kot na primer, ko je NO iz več razlogov hotel in si prizadeval, da bi poveljstvo nad SNV prevzel general Prezelj. Bil je naš slovenski oficir z visokim vojaškim položajem in poleg tega stalno v ilegali tako, da mu nihče ne bi mogel v nobenem slučaju očitati kakšnega kvizlinštva. A kljub dolgim razgovorom nismo mogli priti z njim do nobenega sporazuma. Člana NO, ki sta se pogovarjala z njim, sta poročala, da so prvič pogoji, ki jih stavlja, popolnoma nemogoči in nesprejemljivi, drugič pa, da Prezelj ne prihaja na razgovore sam, ampak v spremstvu nekoga, ki sicer ni politik, a z očitnim pristankom Prezljevim skuša našo težko situacijo povsem politično in osebno izkoristiti. Tako smo mogli prav kmalu ugotoviti, da bomo morali z največ ovirami računati tam, kjer bi jih moralo biti najmanj.

Propaganda proti politiki in proti politikom

Marca in aprila 1945 so se svetovni dogodki razvijali tako, da je bilo že popolnoma jasno, da lahko vsak čas pričakujemo, da bo konec vojne in da zmagajo zapadni zavezniki. In prav v tem času, ko je NO z veliko skrbjo opazoval, kako se konec vojne bliža z naglimi koraki in da se zna zgoditi, da za ta konec ne bomo ne dovolj pripravljeni, ne dovolj edini, se je pri nas znova razvnela propaganda proti politiki in proti politikom. Že pred vojno, zlasti pa med vojno in prav posebno še proti koncu vojne, je nekaj posameznikov in nekaj manjših skupin začelo agitirati, da je politika grda in nemoralna, da so vseh nesreč, ki jih je doživel slovenski narod, krivi politiki in da so zlasti vsi „stari“ politiki popolnoma za nič. Naj omenim na kratko tri skupine, ki so bile v tej propagandi prav posebno aktivne:

Prva skupina, po številu prav majhna, je bila zbrana pri nekem ljubljanskem dnevniku, ki je izhajal popoldne in se je tiskal v isti tiskarni kakor dnevnik „Slovenec“. Ta skupina je v svojem dnevniku objavljala članke, katerih vsebina in pozivi so bili stalno isti: Kje so naši politiki? Kaj delajo? Zakaj se skrivajo? Zakaj ne stopijo na plan in se ne pridružijo ljudstvu, ki jih sedaj najbolj potrebuje? Zakaj se izogibajo odgovornosti in ne delajo javno, kakor delajo drugi?

Druga, tudi zelo majhna skupina je bila zbrana okrog generala Rupnika. Bili so izvečine mlajši, zelo ambiciozni ljudje, ki so proti koncu vojne začeli širiti vesti, da smo tik pred „zmago“. Obračali so se predvsem na domobranci in domobranske oficirje govoreč, da se sedaj, ko smo na tem, da si domobranci z orožjem in krvjo priborijo zmago, hočejo polastiti oblast politiki, ki so se do sedaj skrivali in za domobrance ničesar niso naredili. Zato naj oblast prevzamejo tisti, ki so se borili in ne politiki.

Tretja, tudi ne velika, a sorazmerno še najštevilnejša skupina je bila organizirana že pred vojno. Večino v tej skupini so imeli mlajši izobraženci in dijaki. Nastopala je pod različnimi imeni, svoje delo je rada imenovala kulturno, ne politično, svoje člane pa za sol slovenske 'inteligence in za edine poklicane in sposobne za vodstvo naroda. Njih ideal je bil korporativna ureditev države, kot jo je skušal uvesti v Italiji Musolini, vsled česar so trdili, da so politične stranke in politiki za vodstvo države popolnoma nepotrebni. Ob koncu vojne so se z vso resnostjo pripravljali za prevzem oblasti. Pri ljubljanski policiji so s svojimi člani zasedli toliko mest, da so imeli tam dominanten položaj. Skušali so doseči enak položaj tudi pri domobranstvu s pridobivanjem oficirjev za svoje načrte. To so opravljali z intenzivno propagando, ki je obstojala v tem, da so govorili, da sedaj, ko bo prišlo do spremembe, stare politične stranke in stari politiki ne smejo priti več na oblast, ker so te stranke in politiki krivi vse nesreče, v kateri se sedaj nahaja slovenski narod. Vodstvo slovenskega naroda naj prevzamejo povsem „novi“ ljudje, to je mladi intelektualci, ki se do sedaj niso kompromitirali v umazani politiki. Napadali so tudi NO, ki da je sestavljen povsem enostransko, samo iz političnih strank, vsi ostali sloji pa niso udeleženi, zlasti ne domobranci in nova generacija z mladimi intelektualci.

Navajam te skupine in njihovo propagandno delovanje v tem času zlasti zato, ker so člani teh skupin zelo dobro poznali takratne razmere doma in tudi slovensko politično zgodovino. Dobro so vedeli, saj so bili dovolj izobraženi, da je slovenski narod v šestdesetih letih, odkar se je razvilo politično življenje med Slovenci, toliko napredoval na gospodarskem, kulturnem in narodnostnem polju, da se je lahko enakovredno uvrstil med najkulturnejše in najzrelejše narode Evrope in da gre za to v veliki meri zasluga slovenski politiki in slovenskim politikom. Dobro so vedeli, da velikih nesreč, kakršne so vojna in zasedba slovenskega ozemlja po nam sovražnih vojaških silah, niti ves slovenski narod v celoti, še manj pa slovenski politiki niso mogli ne preprečiti in ne odstraniti, ker je to presegalo vse njihove moči. Dobro so vedeli, da je precejšnje število slovenskih politikov, ki jih itak ni bilo mnogo, bilo razgnanih, odpeljanih v koncentracijska taborišča, nekaj ubitih, drugi so se pa morali skrivati tako pred okupatorjem, kakor pred komunisti. Dobro so vedeli, da se v tistih razmerah slovenski politik niso mogli javno boriti, ker bi okupator vsako tako delo z njemu lastno brutalnostjo takoj v začetku zatrl. Vse to so dobro vedeli in vse to so dobro poznali. Pa so izrabili prilliko in razmere, da so udarjali po nekom, ki se takrat ni mogel braniti. Svojo propagando proti slovenski politiki in slovenskim politikom so lahko vršili takrat povsem neovirano, javno, pisмено in ustmeno. Okupator je ni oviral, saj mu je bila več ko dobrodošla. Dobrodošla je pa bila tudi komunistom, saj je bil del komunistične propagande ravno tako napadanje in blatenje slovenskih političnih strank in slovenskih politikov.

Vsa ta gonja proti političnim strankam in proti politikom, pa v nobenem slučaju ni bila kakšna stvarna kritika slovenskega političnega de-

lovanja. Ljudje, ki so to gonjo začeli in jo v tem času neovirano stopnjevali, so imeli samo eno pred oči: Računali so, da je sedaj prišla priložnost, ko lahko pridejo do vodstva in oblasti pri Slovencih, če to priliko prav in hitro izrabijo. In da jim pri tem nihče ne bi bil na poti, je treba v prvi vrsti diskreditirati vse slovenske politične stranke in vse slovenske politike. Vsa velika tiska, v kateri se je takrat izčrpaval in trpel ves slovenski narod, ni bila za te ljudi nič več in nič manj, ko nadvse ugodna priložnost, da pridejo oni na površje.

NO je bil o tej gonji stalno obveščevan, ker je bila ta gonja v prvi vrsti naperjena proti NO, četudi v propagandi samj Narodnega odbora kot takega niso vedno omenjali. Proti tej propagandi NO ni mogel mnogo storiti, ker se je propaganda vršila javno, NO je pa deloval v podzemlju. Pa tudi časa mu ni preostajalo, ker so bili prav takrat vsi člani NO več ko preveč zaposleni z drugimi velikimi in težkimi problemi. Obveščevalci so sicer poročali, da ljudstvo in domobranci, pri katerih so bili propagandisti še posebno aktivni, odklanjajo to propagando s prav očitno indignacijo in tudi propagandiste same. Moram pa povedati in zato ravno omenjam tu to propagando, da je prav ta propaganda povzročila, da je prišlo do dogodkov, ki so imeli za Slovence težke in usodne posledice. Začetkom aprila je bil namreč NO obveščen, da je general Rupnik, ki je še koncem februarja izjavil, da nima nič proti temu, če „proti koncu“ domobranci preidejo v sestav SNV in da se bo proti koncu vojne on umaknil z vodstvenega položaja, rabil sedaj pred skupino domobranskih oficirjev iste izraze, kakršne je širila propaganda proti politik in proti politikom. Rekel je namreč, da se sedaj, ko se bliža zmaga in konec vojne, hočejo znova polastiti oblasti politik, ki so se do sedaj strahopetno skrivali. Politik, da za domobrance niso ničesar naredili, zato domobrancem nikoli ne bodo komandirali. Oblast bodo imeli tisti, ki so se borili in mladi inteligenti, to je, nova generacija in ne star politik. Govoril je tudi o skorajšnji zmagi Nemcev in da se ne sme umakniti in nikomur prepustiti komande nad domobranci.

(Se bo nadaljevalo)

UREDNIKOV BUNKER

B. B., Buenos Aires. — (Da ne bo kdo mislil, da Brigitte Bardot piše Vestniku!) — Hvala lepa za pismo, hvala tudi za priznalne besede. Moram pa reči, da se sicer zelo lepo sliši pohvala, češ da je prav, da se vsaj nekaj ljudi trudi za stvar okrog Vestnika, pa bi bilo še bolj prav, ako bi se vsi oglasili in napisali svoje dogodovščine.

Vsem dopisnikom: Lepo prosim, pišite na stroj z dvema presledkoma. To pot je šlo nekaj krepkih dni v izgubo zaradi prepisovanja, ki ga mora urednik opraviti sam, v prostih urah. Teh pa je malo. Še enkrat: lepo prosim za razumevanje. Urednik si ne more privoščiti ne tajnice ne napeljati boljše luči, da bi vsaj zvečer lahko prepisoval.

PROTIKOMUNISTIČNA BORBA IN NAŠ DOPRINOS

(Predavanje protikomunističnim borcem dne 19. novembra 1961 v Slovenski hiši v Buenos Airesu)

Uvod

Istočasno s komunisti so se pojavili tudi protikomunisti, tako da je protikomunistična borba v svetu prav tako stara kot komunistična. To, da komunisti, ki v začetku niso imeli ničesar, danes obvladajo tretjino človeštva, je dokaz, da je njihova borba bila organizirana in izpeljana bolje kot tista, ki so jo vodili protikomunisti.

Skrajni čas je, da se človeštvo vpraša, v čem obstoji ta slabost protikomunistične borbe v primerjavi s komunistično in da nato izvele potrebne zaključke z ednim ciljem, da se koristnost borbe proti komunizmu v svetu poveča, kar je v današnjih dneh najvažnejši problem, pred katerim se človeštvo nahaja.

Pridobivanje komunistov

Ta borba je zasnovana mojstrsko, uspešno organizirana in vodena zelo dobro.

Končnega cilja te borbe komunisti ne skrivajo: zavladanje nad vsem svetom. Kakor je ta cilj velik, ni nemogoč, kajti kdorkoli bo uspel zmagati nad vsemi svojimi nasprotniki v človeštvu, bo zavladal vsemu svetu. Vprašanje je le, kaj bi ta komunistična nadvlada človeštvu in posameznim narodom kakor tudi posameznikom prinesla? Komunistična propaganda je poskrbela, da vsakdo dobi na to vprašanje odgovor, kot si ga sam želi.

Komunisti izrabljajo dejstvo, da vsi ljudje niso enako sposobni niti politično enako delavni. Vedo zelo dobro, da je večina ljudi po svoji naravi do političnih vprašanj ravnodušna in pripravljena, da drugi opravljajo potrebno politično delo. Obenem si ta večina naivno želi, da izkoristi sadove tega tujega napora in dela. Res je, da bodo ti drugi — komunisti — opravili svoje delo, katerega rezultat pa bo podrejenost te ravnodušne večine zelo mali, toda pametni in odločni manjšini. Zbiranje te in takšne manjšine so komunisti zelo dobro organizirali.

Komunistični strokovnjaki so ugotovili, da je pri večini narodov samo tri do pet odstotkov oseb sposobnih izvršiti revolucijo. Glavni cilj komunistične organizacije je torej zbrati v svojih vrstah teh tri do pet odstotkov aktivnih ljudi. Ostanek, 95 do 97 odstotkov državljanov je obsojen, da bo v novem družabnem redu po izvršenem proletarski revoluciji povsem podrejen. To je raja, katere se ne izplača politično vzgajati: v krogu te mase je treba razširjati najbolj raznovrstne in najbolj nasprotujoče si vesti in ideje. Delo komunistov v tej večini je v glavnem ustvarjati zmedo in delati razkroj. Oni doktrinarno in praktično pripravljajo za bodoče revolucionarje in voditelje samo ono nezatno — toda odločno manjšino, katero so pridobili za sebe.

Ta manjšina so zelo bistri in odločni ljudje. Bistrost in hrabrost sta redko združeni v eni osebi. Pameten človek preveč misli na nevarnosti in zato po pravilu ni hraber; hraber je pred vsem tisti, ki je zaradi slabega razmišljanja in nepredvidevanja nepričakovanih posledic prepričan, da more s g'lo vse doseči. Biti istočasno pameten in hraber, pomeni razpolagati z dvema najvažnejšima človeškima lastnostima za uspešno izvajanje lastnih načrtov. Je nekaj takih ljudi, toda strahovito malo. Največ jih je med šolsko mladino in pa v zaporih. Vsak ne more biti žepar; za to so potrebne hrabrost, pamet in izredna spretnost.

V ta namen posebej pripravljeni komunistični aktivisti se sestajajo s srednješolsko mladino, hodijo na čajanke, sestanke in obiskujejo na domu svoje kandidate. Ko opazijo, da je mladenič aktiven, da se zanima za družbene probleme in da je prežet z željo za boljšo ureditev družbe, takrat začnejo komunistični aktivisti z njim intimne razgovore, pokažejo mu krivice današnje družbe, na njene vidne žrtve, katere vedno izberejo iz delavskih vrst ter seveda nakažejo tudi možnost ureditve družbe, kjer bi ne bilo več takih krivic. Mladeniču razlagajo, da sta Marx in Engels že zdavnaj „znanstveno dokazala“ možnost take ureditve, toda razred, ki ima danes oblast v svojih rokah, a to pomeni buržoazija, nima interesa, da se ta in taka ureditev izpelje. Ta družba, kjer bi človek ne bil podrejen človeku in kjer bi ne bilo nezaslužnega šromaštva, je to, kar imenujemo „komunistično družbo“ in proti kateri se buržoazija bori.

Kot nam pokažejo statistike, ko-

munistom uspeva, da pridobijo za sebe in potem tudi obdržijo gotovo število najaktivnejših srednješolcev, navadno v starosti od trinajst do petnajst let. Pozneje se srednješolec bolj zanima za šolo in druge stvari kot za politiko, a na univerzi se le mali del odloči za ostale meščanske politične stranke, prepuščajoč vprašanje svojega političnega nazora za pozneje, za leta po končanem šolanju. Skoraj vse, kar uspe komunistom pridobiti za sebe in komunistične namene, so mladeniči v starosti od trinajst do petnajst let. In po navadi so to najboljši dijaki.

Mladenič, željan, da zve čim več o tej bodoči družbeni ureditvi — edni, o kateri mu govore, ker druge politične struje na splošno niti ne govorijo o bodočnosti človeške družbe — v kateri bo on vsekakor živel in deloval, dobi priporočilo, da čita dela Marxa in Engelsa, v katerih bo našel vse, kar ga zanima o ljudskih in družbenih problemih, vse opisano na strogo „znanstveni“ način. Toda glavno Marxovo delo KAPITAL je knjiga, ki ima skoro dva tisoč strani velikega formata in zato mladenič nima niti časa, niti potrpljenja za branje. Zato raje vpraša za pojasnila svojega komunističnega prijatelja, ki je dejansko plačani komunistični vzgojitelj mladine.

Ta vzgojitelj ne usmerja vse svoje vzgojne aktivnosti na programske razlage, temveč na širjenje mržnje proti buržoaziji. Če se izkaže, da mladenič ni po svoji naravi človek mržnje, ga komunist zanemarja ali pa ga sploh ne smatra za kandidata za člana partije, ali ga pa že vnaprej določi za stranske dolžnosti. Samo mladenič, prevzet z mržnjo do

buržoazije more postati koristen član partije.

Vsi ti mladi komunisti, ki jih je po raznih srednjih šolah zbrala partija, se zbirajo nato po univerzah v svoji državi z nalogo, ki jim jo je določila partija, ne pa da bi delali izpite — ker njim ti buržujski izpiti in naslovi itak ne bodo potrebni v bodoči komunistični družbi — temveč, da se na univerzi posvetijo svojemu političnemu delovanju. Na ta način si razlagamo pojav tolikega komunističnega hrupa po vseh svetovnih univerzah.

To delo zbiranja svojih aktivistov so komunisti opravljali tudi po drugih družbenih delih, po tovarnah, sindikatih, med vojaštvom in celo med raznimi verskimi organizacijami in ustanovami, toda nikjer ni to delo dosegalo niti od daleč one pomembnosti, kot jo je imelo med srednješolsko mladino.

Neodvisno od teh aktivistov, ki jih komunisti pridobivajo po vsem svetu in potem pripravljajo za poklicne revolucionarje v svojih tečajih in šolah, — od osnovne pa do najvišje politične in vojaške izobrazbe — je precejšnje število ljudi med izobraženci vseh strok, kičitajo marksistično literaturo in sprejemajo marksizem kot znanost. Ti ljudje usmerjajo svoje politične poglede in splošno družbene nazore v smislu polaganja upov v to bodočo, komunistično družbo. Oni torej, ne da bi pristopili v komunistično stranko svoje države, širijo v svojem krogu marksistične ideje iz lastnega prepričanja in tako zelo koristijo komunistični borbi ter jim zato komunisti pomagajo, da pridejo na čim višje položaje v družbi in državi, posebno kot uradniki, publicisti

in politiki, toda pri tem ne računajo na nje kot borce v bodoči revoluciji in zato jih niti ne poskušajo na to borbo pripravljati. Mnogi od teh ljudi bodo jutri padli kot žrtve, bodisi med komunistično revolucijo samo ali v urejevanju komunističnega družbenega reda po revoluciji. To so samo začasni idejni pomagači komunistične borbe. So brez odločnosti in neusmiljeni proti nasprotniku, a to so ljudske lastnosti, ki gredo neobhodno v korist onemu, ki bo moral držati jutri mase krepko v svoji oblasti.

Programi komunističnih partij

Ostale meščanske politične stranke naštevajo v svojem programu navadno celo vrsto ciljev, katere je treba ali doseči ali obdržati, če smo jih že dosegli. Programi komunističnih partij vsega sveta pa niso nič drugega kot razlaga faze, v kateri je danes človeštvo kot celota in lastni narod kot posebna skupina, na poti prehoda iz kapitalizma, ki izginja, k bodočemu komunizmu, a to vse po teorijah Marxa in Engelsa o neizbežnem izumrtju kapitalizma in prihodu komunizma kot edinega družbenega reda človeštva v prihodnjosti. Ti programi delijo celotno pot, tako lastnega naroda kot vsega človeštva od kapitalizma v komunizem v štiri faze:

Prva faza je mobiliziranje proletariata v kapitalizmu za pripravo tkzv. proletarske revolucije. Geslo te faze je: „Proletarci vsega sveta, zedinite se!“

Druga faza je revolucija sama, kjer se proglasi konec privatne lastnine nad sredstvi za proizvodnjo in unčiči buržoazija kot družbeni razred. Vsa družbena in privatna last-

nina preide v roke komunistične partije, katera prevzame politično in gospodarsko oblast.

Tretja faza je prehodna doba, doba socializma. V tej fazi, ki ima politično ime „diktatura proletariata“ mora družba pod vodstvom komunistične partije izvršiti popolno industrializacijo in mehanizacijo proizvodnje, da bi vse ljudsko delo moglo biti prenešeno na stroje. Geslo te faze je: „Od vsakogar po njegovih sposobnostih, vsakomur po njegovem delu!“

Takrat, ko se bo mogla prenesti vsa proizvodnja na stroje, izdelane v zadostnem številu in tako popolno, da se vsak človek more naučiti delati z vsakim strojem, bo mogoč prehod iz socializma v komunizem. V tej družbi ne bo nihče več delal za drugega, temveč samo za sebe. „Nihče ne bo mogel prenesti svojega deleža proizvodnjega dela na drugega,“ piše Engels v svojem Anti-Dühringu. To je faza, v kateri bo izgnila družbena delitev dela, ker bo nepotrebna, z njo pa tudi vodstvo dela in družbe. Tu bo izgnila tudi država sama.

Prve tri faze komunističnega programa so mogoče. Ljudi se da zbrati okrog nekega programa brez ozira na to, če je izvedljiv ali ne; prav tako je vedno mogoče izvršiti revolucijo in odvzeti privatno lastnino. To, kar predstavlja nemogočnost v komunističnem programu, je prehod iz socializma v komunizem, a to pomeni v družbeno ureditev, v kateri bo človeštvo razpolagalo z najpopolnejšimi stroji, ki jih morejo napraviti ljudje samo zahvaljujoč se družbeni delitvi dela in znanstveni ter tehnično zelo razviti usposobljenosti. Toda ta delitev dela mora,

kot učita Marx in Engels, popolnoma izginiti.

Slaba točka komunističnih programov je torej ravno v uresnitvenju končnega cilja, kjer se komunisti srečajo z nemogočim. Toda, da dokažemo to „nemogoče“, je potrebno dobro poznati teorije Marxa in Engelsa, o čemer pa niso poučeni niti komunisti, še manj pa protikomunisti.

Poleg okvirnega programa, o katerem se je preje govorilo, dobi mlad komunist med učenjem tudi razlago o osnovnih družbenih in političnih pojavih tako, da mu v razpravljanih ni težko zmešati in zavesti svojega nasprotnika, ki navadno uporablja gotove nedoločene pojme, katerih niti sam večkrat ne more razumeti. Poglejmo, recimo, samo primer „pojma svobode“!

Po „Deklaraciji človeških in državljanskih pravic“ iz leta 1789 je pojem svobode določen tako, da ne more niti država niti kdo drugi nikomur prepovedati onega, kar po zakonu ni prepovedano. Vse, česar zakon ne prepoveduje, je svobodno (dovoljeno). — Tej definiciji svobode se komunisti smejiijo in jo imenujejo samo „formalno svobodo“, ki za siromašne ljudi sploh ni stvarna in to iz dveh razlogov: prvič, tudi zakon more biti narejen v interesu enega družbenega razreda proti drugemu in potem takem more zmanjšati svobodo enemu delu družbe v korist drugega, in drugič: človek ne izgubi svobode samo zato, ker mu jo država vzame, temveč že samo siromaštvo, odnosno pomanjkanje zadostitve lastnih potreb s svojim normalnim delom, gonit te male ljudi, da svojo svobodo prodajo drugim, da gredo in delajo

za druge, da bi tudi sami nekaj pridobili s svojim delom. Torej, dokler imamo državo in siromaštvo, toliko časa se ne izplača govoriti o svobodi. Veliko imajo marksisti o tem napisanega in protikomunist, ki se zaplete v razpravljanje tega in podobnih vprašanj z marksizmom in ki niti ne sanje o dobri in načrtni njevovi pripravljenosti, navadno bitko izgubi.

Vse to idejno delovanje komunistične borbe je skoncentrirano v komunističnih znanstvenih ustanovah, na prvem mestu so to: „Marx-Engelsov Institut“ partije v Moskvi in „Akademija znanosti SSSR“ s svojim „Ekonomskim Institutom“. Komunistični propagandist ima možnost, da po svojih starešinah pošlje vprašanje vse do samih teh vrhovnih ustanov, kadar se v svoji borbi sreča s kakšnim novim argumentom svojega protivnika, za katerega nima pripravljenega sigurnega odgovora. Idejna vojna je pri komunistih odlično organizirana in pri tem sodelujejo izredno dobro pripravljeni komunistični strokovnjaki.

Protikomunistična borba

V osnovah ljudskega opredeljevanja na področju svetovno-nazornih mišljenj protikomunisti očitajo komunistom njihovo materialistično koncepcijo življenja in sveta ter branijo svojo idealistično koncepcijo kot pravilnejšo. Iz tega dejstva bi mogli sklepati, da so sredstva, katerih se v tej borbi poslužujejo protikomunisti, v glavnem idejne prirode: dobro zamišljena in spretno vodena politična propaganda, dočim bi bilo glavno orožje komunistov predvsem v materialnih sredstvih, kot so to:

silna, oborožitev in prednosti gospodarskega značaja.

V resnici je pa položaj popolnoma drugačen.

Pomembnosti ideje kot političnega in vojnega orožja ni nihče do danes bolje zapopadel od komunistov. Oni gredo s svojim marksizmom v najbolj zapuščene kote človeških bivališč in govore ljudem, da je za ves ljudski rod edino možna bodočnost komunizem. A protikomunisti, ki bi se ubili z dokazovanjem prednosti ideje nad materijo, niso do danes zapopadli ogromne vrednosti ideje kot orožja v vojni, a posebno še v idejni vojni proti komunizmu. Ta isti protikomunistični svet še danes nima resne znanstvene ustanove, ki bi kot protiutež „Marx-Engelsovemu Institutu v Moskvi“, dajala pod drobnogled objektivnega znanstvenega raziskovanja vse marksistične propagandne trditve ter odkrivala komunistične laži in prevare.

Zaradi te osnovne hibe je protikomunistični borec v svoji idejni borbi proti komunizmu navadno osamljen. Je prisiljen, da sam iztuhta svoje argumente in pri tem vedno misli, da je prvi, ki jih je odkril, dočim je običajno to povsem navaden argument vsakega protikomunističnega začetnika in za katerega so komunisti že zdavnaj pripravili svoje odgovore. Navedemo samo nekoliko primerov.

Zelo pogost argument protikomunista je primerjava življenjske ravni v Zedinjenih državah Amerike ali v kateri drugi napredni kapitalistični državi, z nizko življenjsko ravno prebivalcev Sovjetske zveze. Protikomunist misli, da s tem dokazuje prednost ameriškega gospodar-

skega in političnega sistema nad sovjetskimi.

Odgovor komunisti na ta argument je zelo star in se približno glasi tako: mi, komunisti, ne smatramo sistema v SSSR za svoj ideal, za katerega se je vredno boriti. Nasprotno, mi smo prvi, ki se borimo za to, da ta ureditev, ki je samo potrebna v prehodni fazi v razvoju človeške družbe, čim prej dokonča svojo vlogo in odstopi mesto komunizmu, ki mora šele priti. Primerjati sedaj nas, ki smo sredi borbe za boljšo ureditev, z Amerikanci, ki uživajo vrhunec kapitalizma, živijo v miru in ne mislijo na prihodnost, — to je prav tako kot primerjati narod v vojni z narodom v miru. Mi niti ne mislimo zanikati, da je lepše in udobnejše življenje v miru kot v vojni, ali to ne pomeni, da pripada prihodnost onim, ki spijo, temveč pripada tistim, ki se borijo. Tudi v starem Rimu — pred propadom cesarstva — je bilo življenje mnogo ugodnejše kot pri narodih, ki so Rim zasedli, pa bodočnost ni pripadla tem mehkužnim uživalcem nekega družbenega reda, ki je že admiral, temveč onim, ki so se borili za bodočnost, pa čeprav so bili to sami barbari.

Protikomunisti ne samo da ne delajo organizirano na propagandnem polju, temveč smatrajo, da se morejo boriti proti komunizmu tudi tako, če nasprotnika ne poznajo. Neki gospod, ki se je nedavno vrnil z obiska v Rumuniji, je o tem predaval, kar je videl za železno zaveso, pa je s posebnim zadovoljstvom poudaril, da je opazil, kako imajo tamošnje železnice prvi in drugi razred. V Rumuniji ni pokazal dovolj hrabrosti, da bi kaj povprašal, toda tu je rad

poudarjal vprašanje: „Kje je ta toliko obljubljeni enakost, ko imajo celo za potnike na železnicah prvi in drugi razred?“ Ta gospod pač ne ve, da niti Marx niti Engels ne samo da nista obljubljala človeštvu v komunizmu nikjer enakosti, temveč sta nasprotno poudarjala, da bi bila enakost za vse krivica. „Ne moremo od telesno slabega zahtevati isto kot od močnega,“ poudarja Marx in proglašajo zato formulo: „Ne enako od vseh in enako za vse, temveč od vsakogar po njegovih sposobnostih, a vsakomur po njegovih potrebah, upoštevajoč pri tem, da so tako sposobnosti kakor tudi potrebe pri raznih ljudeh različne.“

Najslabše je, da protikomunisti niti ne iščejo slabih točk pri komunistih, da bi jih tu napadali, nego trošijo svoje napade tam, kjer morejo komunistom najmanj škoditi. Nihče na protikomunistični strani se ne briga za zbiranje mladine od strani komunistov in za načrtno izdajanje knjig, časopisov in člankov, s pomočjo katerih bi se mladeniču odprle oči poprej, predno bi ga komunistični propagandist upijanal s svojimi teorijami. Mladenič-intelektualec, ki želi vedeti, kaj misli druga stran o problemih, o katerih mu govore komunisti, enostavno nikjer ne najde potrebne literature, ker je tudi nikjer ni.

Tudi protikomunistična literatura je zelo obširna, prav tako kot marksistična, toda dočim marksisti razpravljajo konkretno o perečih gospodarskih in socialnih vprašanjih in posegajo v filozofijo le kot stranski odsev gospodarskih zbivanj, kritizira protikomunistična literatura skoro izključno samo filozofsko stran marksizma in se ne dotika Marxovih

trditev na področju političnega gospodarstva in ljudskega dela. Toda vemo, da ravno v filozofiji moremo trditi karkoli in nihče ne more naših trditev tako uspešno pobiti, da bi jih človeštvo popolnoma odvrгло. V gospodarstvu in znanosti o ljudskem delu je povsem drugače: tu moremo z marksisti razpravljati na čisto znanstveni osnovi, toda tega nihče ne dela. Mladič je torej prepuščen samemu sebi in marksistični propagandi, katere sredstva so mu na razpolago skoraj v vsaki knjigarni.

Ne samo, da imajo komunisti svojo literaturo odlično urejeno, oni tudi razpolagajo s celo vojsko svojih šolanih propagandistov. Računajo, da pride na vsakih 25 do 30 članov partije po en plačan propagandist in vzgojitelj. Pri protikomunistih je to sploh nepoznano, kajti niti ni centrov, kjer bi se protikomunisti pripravljali, niti organizacij, ki bi jih za njihovo delo plačale.

Vse države zapadne demokracije razpolagajo z vojaštvom in policijo, ki se bore s čisto policijskimi merami proti komunističnim podtalnim organizacijam. Delo je ogromno in drago. Toda nikomur še ni padlo v glavo, da je poleg policijskih mer potrebna tudi ideološka borba. Združene države Severne Amerike porabljajo milijarde dolarjev za vzdrževanje vojaških oporišč okrog Sovjetske zveze. Toda njihovi vojaki nimajo na razpolago dobre knjige, kjer bi se mogli poučiti o svojem nasprotniku, kdo in kakšen je, proti kateremu se morajo boriti. Še več, ta nasprotnik stalno razpolaga in nemoteno pripoveduje, da je samo nasprotnik severno ameriške vlade, ne pa severno-ameriškega naroda.

In mnogi vojaki nasedajo tej pravljici.

Ob koncu naj še poudarimo, da medtem ko komunisti pametno uporabljajo svoje sile za vzgojo v svojem duhu samo ene manjšine 3 do 5 odstotkov prebivalcev zemeljske krogle in ne organizirajo nikakih mitingov in javnih predavanj za maso, se protikomunisti redno ukvarjajo z ono inertno maso 95 do 97 odstotkov prebivalcev svoje države, katere nikoli ne bodo pridobili. Kar je še huje: s tem svojim delom dajejo tej masi ideje o komunizmu, ki so bolj zablode kot resnice. Posledica takega dela je pač, da je zmeda v teh večinah še večja, kar koristi mnogo bolj komunistom kot pa protikomunistični stvari.

To so tudi vzroki protikomunističnih neuspehov.

Naš doprinos

Niti jugoslovanska protikomunistična emigracija niti emigracije drugih držav niso tako številne, da bi pomenile nevarnost za komuniste, bodisi s svojo fizično, bodisi vojaško močjo. Toda zato ne smemo še izgubiti vere v sebe in sklepati, da se proti komunizmu ne moremo uspešno boriti.

Komunizem je ogromen požar, ki se širi in grozi, da zajame ves svet. Tudi malo dete more rešiti vas pred požarom, če pravočasno opazi ogenj in začne vpiti na pomoč ter točno pokaže kraj ognja. Toda isto dete more tudi preprečiti, da se ljudje rešijo in povzročiti še večje nesreče, če ne pokaže točnega mesta, kjer je požar izbruhnil.

Niti ena protikomunistična emigracija ni tako številna, da bi predstavljala za svoj režim v domovini

resno nevarnost kot fizična ali vojaška sila. Ali česar ne moremo doseči s količino, dosežemo s kakovostjo. Tu je pa delovno torišče za dobro pripravljene protikomuniste ogromno, saj se v državah, ki komunizma še niso okusile, prav nič ne dela.

Kar protikomunistične države spregledajo v svoji obrambi pred komunizmom, morajo dati protikomunistične emigracije. Kajti, — to si moramo dobro zapomniti, — dočim je državam, ki še niso okusile komunistične politične oblasti, po-

trebna samoobramba pred komunizmom, kar pomeni defenzivo pred komunističnim napadom, je nam, protikomunističnim emigrantom, potrebna ofenziva za osvobojenje naših narodov izpod komunističnega jarma. Toda ofenziva more biti uspešno vodena samo z dobro izbranimi in sigurnimi sredstvi. Na ideološkem polju moremo mi zelo veliko pomagati vsemu svetu in njegovi borbi s komunizmom.

Toda to je že druga tema, za katero bi bilo potrebno novo predavanje.

PISMO IZ LETA 1945

Ko padel sem, sem bežal še do tu,
nato rafal mi je razklal lobanjo,
skopali jamo so, me deli vanjo,
jaz lepšo skopal bi na tujem psu.

Zmehčal sem se, pod mahom ves nabrekli,
odluščile roké so se iz rãmen,
bile so zvezane — prežrla rja je pramen
jeklene žice — mórno sem se zleknil.

Tako počivam in že prstenim.
Sokove so popile korenine,
vse, kar sem bil, vse to počasi gine,
v krošnji hrasta vsako noč šumim.

Nekoč, prijatelji, bom morda drobna sled
premoga črnega, mordá le kanec olja,
v leščérbi svetil bom nekomu sredi polja,
ki bo iskal v temi kot jaz svetlejši svet.

Karel Mauser

SPOMINI IN OBLETNICE

Pred seboj imam slavnostno številko „Novic“ iz Kočevja od 30. septembra 1961. Obračam strani in se jezim, ko berem, s kakim pompom proslavljajo komunisti svoje obletnice in svoja „junaštva“. V bombastično propagandnem stilu sipajo potvorjena dejstva med nevedno publiko. Kdor je mogel od blizu opazovati dogodke v Kočevju leta 1943, bo z lahkoto ugotovil laži, ki so v člankih. Na dolgo in široko je opisana borba oziroma komunistični napad na Kočevje in pa kočevski komunistični zbor leta 1943. Ta številka „Novic“ je namreč v celoti posvečena 18. obletnici teh dogodkov. Kljub vsemu pa je številka zanimiva tudi za nas protikomunistične borce. Dvoje ugotovitev se da izveliči iz člankov v „Novicah“.

1. Pri obširnem opisu komunističnega napada na Kočevje pisci priznavajo, da so se domobranci borili kot levi, priznavajo, da so bile komunistične žrtve prav zaradi domobranskega junaštva tako silno velike. Priznavajo dalje, da se jim ni posrečilo „osvoboditi“ Kočevja, čeprav so vdrli že v samo mesto in požgali skoro vsa poslopja okoli branilcev mesta. Med drugim je Rudi Levstik, pisec članka „Napad na Kočevje“ zapisal tudi tole: „Največ preglavic nam je delal mitraljez na zvoniku, odkoder je neusmiljeno sejal smrt med našimi vrstami. Strupeno kačje gnezdo z zvonika je vzelo življenje našemu hrabremu komandantu XIV divizije in narodnemu heroju Mirku Bračiču...“ Vsekakor je gotovo to, da so naši borci res pokazali svoja junaštva, če mora celo sovražnik to priznati.

2. Nič manj markantno pa je priznanje, kako so komunisti „osvobodili“ posamezne kraje na Dolenjskem in Suhi Krajini. Za Kočevje, o katerem je komunistična literatura že toliko pisala, je med drugim zapisano: „Ko so Italijani odšli iz mesta, je čez eno uro prišla v Kočevje prva partizanska patrolja, sestavljena iz treh tovarišev. Kmalu po sprejemu se je patrolja vrnila v svojo enoto in čez nekaj časa je prišla v mesto partizanska enota, kateri smo priredili slovesen sprejem...“ Mi, borci, poznamo partizanska junaštva: najbolj so bili junaški tedaj, kadar so z vso brzino odnašali svoje pete pred našimi bataljoni. Gornji odstavek tudi lepo in jasno pove, kako so osvobodili naše kraje pred okupatorjem. Vmarširali so v vasi ure potem, ko se je sovražnik že umaknil in ni bilo nobene nevarnosti več, da bi jim kdo vstop branil. To je „junaštvo“ toliko opevano in opisovano.

Komunisti ne zamude nobene priložnosti, ne izpuste nobene borbe, v katero so se spustili, da ne bi o tem pisali in ovekovečevali svoje borce, čeprav vedo zelo dobro, da so v mnogih, večini teh bojev bili ali popolnoma premagani ali pa so jo morali pošteno odkuriti tja, od koder so prišli. Nobena njihova obletnica ne ostane nezaznamovana,

kajti dobro vedo samo to, da je treba borce in borbe neprenehoma prikazovati narodu, ako hočejo, da jim bo vsaj malo verjel, da so se sploh borili. Na krajih velikih borb, zlasti onih, kjer so bili posebno tepeni, pa so in še postavljajo spomenike svojim v spomin. Tak spomin stoji tudi v Kočevju, na tistem prostoru, kjer je bil nekoč grad, iz katerega so domobranci sipali smrt komunističnim napadalcem.

Borci, kaj pa mi! Mi smo imeli resnične junake, ki so dovojevali velike in težke boje. Borbenost naših padlih je bila tolika, da jo mora priznavati celo sovražnik. Ničesar nimajo naši junaki razen nas, preživelih soborcev. Zganimo se tudi mi in njim v spomin in bodočim rodovom v ponos zapišimo njihova junaštva. Nam ni treba potvarjati dejstev in zavijati resnice, kot morajo delati komunisti, zapišimo resnico o naših borcih in naši borbi. Taki resnični opisi, naša lastna doživetja, bodo najlepši dokaz junaštva in požrtvovalnosti naših borcev in dokaz komunistične zlaganosti in zločinov. Ne dopustimo, da bi komunistični porazi šli v zgodovino v potvorjeni obliki in da se njihova zločinska „osvobodilna“ borba zabeleži kot borba za svobodo našega naroda. Povejmo našo storijo. Vsak od nas hrani drobce spominov, vsak od nas je bil priča tej ali oni borbi. Izpovejmo se, kajti le tako bodo naši prevarani, predani, izdani, toda nepremagani bratje dobili v zgodovini tisto mesto, ki le njim pripada.

Bratje, na plan z našimi spomini! Tudi nam morajo biti obletnice važne. Ako so komunistom važne obletnice porazov, morajo biti nam naše zmage še toliko važnejše. Posvetimo nekaj ljubezni njim, pred katerimi so se tresle rdeče brigade. Zapišimo borbe naših bataljonov, da bodo tudi zanamci vedeli, kako so se slovenski fantje borili proti brezbožnemu komunizmu.

Letos bo 20 let, odkar se je pričela krvava revolucija. Potrudimo se, da bomo v tem letu zapisali čim več o tem, kako zločinsko je brat-komunist uničeval dušo in telo našega naroda in s svojo krvavo revolucijo pahnil naš narod v nesrečo in suženjstvo. Pišite spomine, borci, pošiljajte jih ali zgodovinskemu odseku Zveze ali tiskovnemu referentu ali pa uredniku našega bojnega glasila.

FG — USA

*ŠE PRED PRAZNIKI SE SPOMNITE INVALIDOV!
PRISPEVAJTE V INVALIDSKI FOND IN POMA-
GAJTE NAŠIM BRATOM LAJŠATI TRPLJENJE.
VSEM BOG PLAČAJ!*

IZ ARHIVA ZDSPB

V 20. LETU KOMUNISTIČNE REVOLUCIJE

Meseci, ki so pred nami, bodo zaznamovali 20. obletnico krvave komunistične revolucije v Sloveniji. V tistem usodnem času, ko je slovenski narod trpel in trepetal pred grozotami okupatorjevih nasilstev, je komunistična partija zasadila nož v hrbet trpečega naroda. Ni ji bilo dovolj, da je okupator uničeval slovenski živelj in slovensko imovino, ni ji bilo dovolj, da so tisoči romali v zapore ali koncentracijska taborišča. Komunistična partija je določila, da je prišel zanjo ugoden trenutek za izvedbo komunistične revolucije. Priprave za to revolucijo so bile tako skrbno izdelane, da niso izpustili nobenega momenta, ki bi lahko služil cilju komunističnih internacionalcev. Delali so roko v roki z okupatorjem in ovajali narodu zveste ljudi. Izmislili so si krilatico „o narodnih izdajalcih“, formirali teroristične trojke in začeli z dejanskimi umori po mestih, trgih in vaseh. Vse to uničevanje in ustrahovanje pa se jim je zdelo prepočasno, zato so formirali teroristične oddelke, oborožene bante, ki naj bi pospešili razvoj dogodkov in dejansko izvedli revolucijo. Nobenega dvoma ni, da je komunistična partija s svojo lažno krinko „osvobodilne fronte“ imela samo ta cilj in da ji je borba proti okupatorju in resnična osvoboditev naroda bila deveta briga. To dejstvo je tako očitno dokazano, da so ga z lahkoto spoznali tudi tuji opazovalci. Danes lahko beremo v nemškem, italijanskem in angleškem jeziku, da je izvedba revolucije in zato borba proti narodu vdanim ljudem bil prvenstveni cilj komunistične vstaje v naši domovini.

Po dvajsetih letih teh strašnih dogodkov je primerno in potrebno, da vsaj z nekaterimi primeri pokličemo v spomin posamezne dogodke, ki bodo ponovno prikazali značaj in zločin komunistične partije, ki je med drugim tudi naš narod z lažno propagando in z umori stotisočev uklenila v suženstvo, v katerem ječi še danes. Videli in občutili smo komunistično revolucijo. Kot žive priče smo dolžni svoja izkustva izprijati, tisočem pobitih Slovenk in Slovencev v hvaležen spomin, svobodnemu svetu pa v opozorilo, da spozna vse komunistične nakane. Svobodnemu svetu je treba pokazati kaj je bistvo komunizma, pokazati, da je lahkomišelnost in indiferentnost v tej gigantski ideološki borbi lahko usodna tudi za svobodni svet.

Začetki in razvoj komunistične revolucije pred dvajsetimi leti, kakor tudi današnja komunistična aktivnost nas uči, da so komunistični cilji in strategija vedno isti, taktika za doseg cilja pa se sijajno prilagoja, potrebam, času in kraju primerno. To spreminjanje komunistične taktike je tisto nevarno manevriranje, ki mnogokrat zavaja nevedne opazovalce na mrtvi tir in to je baš ono, kar komunisti želijo.

Ozrmo se nazaj na prvo leto okupacije doma in videli bomo, kako različno so komunisti nastopili na Gorenjskem in Štajerskem v primeri

z njihovim nastopom v „Ljubljanski pokrajini“. Prve komunistične tolpe so se pojavile na Gorenjskem že proti koncu 1941. leta. Razlog je bil enostaven. Dočim so Nemci takoj začeli s svojo strahovladno v predelih zasedenih po njihovih trupah, so Italijani vsaj v prvih početkih vodili zmernejšo linijo, tipično za Italijane. Strah pred okupatorjem in njegovim preganjanjem je bil na nemško zasedenem predelu veliko večji kot pod Italijani in zato ni čudno, da je komunistična akcija pričela tam, kjer je bila situacija najhujša. Komunisti so znali izrabiti tedanji položaj v svojo korist. Vsi oni, ki so tedaj bili v predelih zasedenih pod Nemci, se bodo dobro spomnili, kako je preko noči začela prihajati močna propaganda za borbo proti okupatorju, za odpor proti nasilnemu preseljevanju, proti aretacijam in končno za masovni upor in izgon okupatorja. Ta propagandna aktivnost, sijajno podkrepljena z napovedmi o kratki vojni, je jasno pozitivno vplivala na prestrašeno prebivalstvo, rodila pa tragične posledice in strašno razočaranje.

Čprav se je komunistična aktivnost na Gorenjskem in Štajerskem pričela že pred koncem leta 1941, ne moremo zaznamovati večjih nesreč pred januarjem 1942. leta. V kasni jeseni 1941 so komunisti pod firmo OF formirali svoje prve tolpe v Kamniškem okraju in v Poljski dolini. Za mnoge ljudi, ki so prestrašeni čakali kdaj pride na njih vrsta za preselitev ali aretacijo, je ta lažna OF postala upanje. Te tolpe niso v tistem času vršile prav nobene akcije proti okupatorju, še manj pa ščitile narod pred njim. Njihova prva in bistvena naloga je bila propagandna akcija, zavajanje ljudi in njih mobilizacija v partizanske formacije. Kako junaške so bile te prve tolpe, priznava sam komunistični zgodovinar, propadli duhovnik, Metod Mikuž. Med drugim je o aktivnosti partizanov iz te dobe zapisal takole: „Velika sabotažna akcija Raške čete je bila požiganje požete pšenice pri Rašici...“ Žalostno priznanje, toda tako resnično. Komu so torej komunisti delali škodo! Vendar znali so tudi tako akcijo izrabiti v svoj prid.

Da bi pospešili razvoj dogodkov, so partizani začeli z novo aktivnostjo. Začeli so pobijati narodno zavedne ljudi, pod krinko izdajalstva, obenem pa pričeli z izzivalnimi akcijami na nemške patrolje in postojanke. To komunistično početje je okupatorja še bolj razjezilo. Zaradi komunistične propagande o splošni vstaji, ki okupatorju ni ostala prikrita, se je okupator s podvojeno silo vrgel na preganjanje in uničevanje naroda na splošno. Komunisti so s temi izzivalnimi akcijami dejansko prisilili ljudi, da so pred nemškimi represalijami bežali v hosto — k partizanom. S temi dejanji so komunisti dosegli svoj prvi cilj, to je dotok ljudi v njihove tolpe in srd Nemcev do naroda na splošno. In rezultati? Jetnišnica v Begunjah je bila natrpana z jetniki in za vsakega ubitega Nemca so iz te jetnišnice postrelili 10 talcev. Prva slovenska vasica, Rašica, je bila upepeljena, stanovaleci pa izseljeni. Nemški vojaški oddelki so pričeli z akcijami, uničujoč partizanske enote, kakor tudi prebivalce vasi, v katerih so se te enote zadrževale. Nemci niso delali izbiri ali razlike. Zločinsko početje komuni-

stične OF na Gorenjskem in Štajerskem je bil prvi jasni dokaz, da komunistom ni bilo mar, koliko žrtev bo padlo v revoluciji, ni jim bilo mar, če bi bila vsa Slovenija porušena in upepeljena, da le oni dosežejo svoj cilj, da se polaste oblasti in uvedejo komunistično diktaturo.

Medtem, ko so komunisti svoj prvi cilj dosegli na nemško zasedenem predelu že ob pričetku leta 1942, je bil njihov razvoj in njihova taktika v „ljubljski pokrajini“ vse drugačna. Z ozirom na „milejšo“ italijansko taktiko je bilo komunistom težko prevarati ljudi in jih spraviti v hosto, tudi spretna propaganda o napovedi o kratki vojni ni mnogo zalegla. Komunisti, kot na Gorenjskem in Štajerskem, so tudi v Ljubljanski pokrajini izrabili vsako priložnost, ki bi mogla služiti njihovim ciljem. Ena od teh je bila, da so se z vso silo vrgli na organiziranje in pridobitev beguncev iz Gorenjske in Štajerske na svojo stran. Ti begunci so vedeli za nemška grozodejstva in komunisti so ta grozodejstva še stopnjevali, zato ni čudno, da ni bilo težko prepričati mnoge od teh beguncev, da se pridružijo „akciji proti okupatorju“, da s tem maščujejo žrtve nacizma. Organizacija beguncev se je vršila po deželi, kakor tudi v Ljubljani, kjer je bil center vse komunistične aktivnosti. V samem mestu so začeli s formacijami terenskih odborov, istočasno pa formiranje „narodne zaščite“. Te „narodne“ zaščite so bile prve komunistične borbene formacije in so nastale iz vrst raznih tovarniških delavcev, študentov, učiteljev in železniških uslužbencev. Njih naloga je bila mobilizacija prostovoljcev za OF, zbiranje orožja, hrane in materialnih sredstev. Formacijska razdelitev te zaščite je bila vojaška, desetine, vodí, četa, bataljoni. Ta aktivnost in formiranje se je pričela že v zimi 1941 na 1942, vendar ni dosegla pravega razmaha v letu 1942. Gotovo so nam v spominu akcije o izpraznitvi ljubljanskih ulic (1. 12. 1941). Te akcije so izvajale te tako imenovane narodne zaščite.

Bolj pomembna komunistična aktivnost kot narodne zaščite in terenski in rajonski odbori pa je bila formacija tako imenovane varnostne službe „VOS“. To formacijo, ki se je isto leto začela formirati v zimi 1941—42, so tvorili sami izbrani partijci in njihovi najzvestejši sodelavci. Naloga te formacije je bila dvojna in to: 1. špijonaža in infiltracija, 2. likvidacije. To je bila torej organizacija, ki je izvršila vse številne umore na ljubljanskih ulicah. Med najbolj znane likvidatorje se mora šteti trojko Albina Grajzerja in Srečka Pečarja, saj sta ta dva morilca odgovorna za nad 50% umorov v Ljubljani, kar gotovo ni malo število, saj je bilo v pomlad in poletju 1942. leta pobitih v Ljubljani 49 oseb. VOS je deloval direktno po navodilih partije in nobenega dvoma ni, da je vsa aktivnost VOS-a bila naperjena izključno proti narodnim voditeljem in narodu zvestim ljudem in ne proti okupatorju. To dejstvo priznavajo celo komunistični pisci in zgodovinarji. Mikuž sam opisuje, da je obstajal posebni odlok o delovanju VOS-a, po katerem je bilo določeno, da se morajo likvidirati „izdajalci“; določal je dalje, kdo poleg izdajalcev mora biti še likvidiran in kak je postopek. Likvidacije se vrše brez zaslíševanj in brez pritožb.

Nič manj važna kot likvidacijska stran VOS-a ni bila špijonaža in

Infiltracija. Radi tega delovanja so padli mnogi od onih, zavednih Slovencev, ki so se trudili, da se pripravi resnično vsenarodna organizacija, ki bi se v dani priložnosti postavila okupatorju po robu. Po Ljubljani so začele padati žrtve, vršila se je propaganda, trosili so se letaki, toda nikdar niso bili najdeni krivci in likvidatorji, čeprav je po ulicah mrgolelo italijanskih vojaških patrol. Odgovor na vse to nam daje Mikuž sam, ki v svojem delu „Pregled zgodovine narodne osvobodilne borbe v Sloveniji“ med drugim piše tole:

„Mreža VOS-a je bila razpredena po vsej Ljubljani ter je dobesedno zajela ne samo celotno življenje slehernega ljubljčanana, temveč je s svojimi nitmi segla tudi v štab 11. italijanskega korpusa in v štab slovenske kontrarevolucije... VOS je organizirala raznovrstne diverzantske akcije ter na zelo zanimive načine dobivala od Italijanov velike količine orožja.“

Mikuž seveda ne opiše teh zanimivih načinov, o katerih imamo dovolj dokazov, da je to bila kolaboracija z okupatorjem za borbo proti slovenskemu narodu.

Vsi ti dogodki, ki so se odigrali pred 20. leti, nam jasno in zgovorno povedo, kaj je komunistična partija hotela in kako se je že od vsega pričetka pripravljala za izvedbo revolucije, za uničenje vsakega poizkusa resnično narodnega odpora, da si na ta način in s propagando zasigura „monopol“ borbe proti okupatorju in pride do oblasti. Komunistična partija je imena „izdajalcev“ imela že pred okupacijo pripravljena; v svojih načrtih je imela borbo proti „belogardizmu“ že davno preje kot je sploh kaka naša bojna formacija bila formirana. OF je bila le maska, pod katero se je partija previdno skrila in katero je spretno izrabljala za svojo propagando.

DRAŽGOŠE V PLAMENIH

12. januarja 1962 je bila obletnica razdejanja, ki ga je doživela vasica Dražgoše nad Poljansko dolino. Nemci so se maščevali nad izvalnimi akcijami in izravnali vasico, prebivalce pa deloma pobili deloma preselili.

Komunistična partija je imela svoj načrt pripravljen, hotela je izrabiti težko dobo okupacije in se z izvedbo komunistične revolucije polastila oblasti. Ni jim bilo mar opominov narodnih predstavnikov, da je

z akcijo proti okupatorju treba naštopiti načrtno, previdno in ob pravem času. Za dosego svojega cilja je partiji bilo nujno, da se narod ustrašuje in ga prisili, da se pridruži komunističnim tolpom. Samo iz tega vidika se da razumeti zločinsko podvzetje, ki ga je komunistična partija uprizorila kasno jeseni leta 1941 in ki se je porazno končalo v Dražgošah. Kljub temu, da so partizanske skupine, formirane na Gorenjskem jeseni leta 1941, doživele tragičen

konec in da je veliko nedolžnih ljudi že plačalo s svojim življenjem to komunistično avanturo, jim ni bilo dovolj. Ni jim bilo dovolj, ker jim ni bilo mar žrtev, zato so z nastopajočo zimo hiteli s formiranjem Cankarjevega bataljona, ki naj bi „osvobodil vso Gorenjsko“ in preprečil napovedane preselitve. Kaj je na kratko bilo ozadje razdejanja v Dražgošah?

1. decembra so oddelki Cankarjevega bataljona vršili množične likvidacije po raznih krajih na Gorenjskem, dne 5. decembra pa je ta bataljon začel s pozivi na splošno vstajo proti Nemcem. Nemci pri tem niso ostali mirni, njihove akcije proti partizanom, kakor tudi proti krajem, kjer so se partizani zadrževali, so se začele stopnjevati. Nemški srd je dosegel svoj višek 12. decembra, ko so partizani potolkli nemško patroljo pri Rovtah pod Mladim vrhom. To komunistično akcijo so zaradi komunističnih pozivov in propagande o splošni vstaji smatrali za del vstaje. S hitrimi akcijami so začeli zasledovati partizane in poleg njih uničevati tudi nedolžno prebivalstvo. Komunistični Cankarjev bataljon pa se je tedaj pomikal po Selški in Poljanski dolini in vršil mobilizacijo, kar je zasledujoče Nemce še bolj razdražilo. Mobilizacija je bila izvedena in je v nekaj dneh pomnožila število Cankarjevega bataljona od 72 na skoro 600 mož. Takoj po božiču so Nemci navalili na Poljansko dolino iz dveh smeri, iz Škofje Loke in preko Črnega vrha. Cankarjev bataljon je bežal in pri teh umklah izgubil dve tretjini prisilnih mobilizirancev, od katerih so večino Nemci polovili in postrelili ali pa poslali na prisilno delo. Ostanki bataljona pa

so tik pred novim letom prišli v vas Dražgoše in tam na samega novega leta dan uprizorili miting, katerega so se morali udeležiti vsi domačini, tako iz Dražgoš, kakor okoliških vasi. Nemci so se 9. in 10. januarja približali v samo bližino Dražgoš in začeli ves teren na široko obkoljevati in razbijati partizanske zasede. Dne 11. januarja se je posameznim grupicam Cankarjevega bataljona posrečilo odnesti pete proti Jelovici, Nemci pa so vdrli v vas. Vsi mlajši moški so bežali s partizani, ker so se pač bali nemškega maščevanja, čeprav niso bili domačini prav nič krivi, da so se partizani zadrževali v vasi in od vaščanov zahtevali hrano. Nemci so takoj po prihodu v vas polovili vse preostale moške in jih 18 takoj na licu mesta ustrelili. Naslednji dan pa so pobili še 19 moških in začeli s požiganjem vasi. Žene in otroke pa so odpeljali v taborišče v št. Vid nad Ljubljano. Cankarjev partizanski bataljon pa je bil popolnoma razbit.

Razdejanje je bilo strašno, preplah v dušah našega človeka pa še večji. V teh težkih okolnostih je naš človek pod silnimi žrtvami tujih in domačih preganjalcev začel spoznavati zlaganost OF in komunistične cilje v ozadju. Vse stotine žrtev nedolžnih Gorenjcev in upepeljene Dražgoše so sad komunističnega zločina nad slovenskim narodom. Vse te žrtve, jasno, niso spremenile komunističnih načrtov. To, kar so uprizorili na Gorenjskem decembra 1941 in januarja 1942 so razpredli tudi na ostale pokrajine naše domovine. Tisoči in tisoči so padli in nove slovenske vasi so zgorele v znamenju slovenske „osvobodilne fronte“.

DOMOBRANSTVO V IDRIJSKEM KOTU

(Nadaljevanje)

Vsi ostali pa smo se razdelili v dve skupini. Odšli smo po zaraščeni dolini in se plazili potem pa strmim bregu, da smo prišli partizanom v bok od dveh strani istočasno. Ko sta potekli dogovorjeni dve uri smo na dano znamenje z raketo napravili juriš od dveh strani na pravkar zgrajene partizanske okope. Ker je na vsake tri vojake prišel en lahki mitraljez je bil ropot tako silen, da so partizani mislili, da nas je najmanj en bataljon. Zmedli so se tako, da so pustili vse orožje in opremo in se spustili v divji beg. Nekaj smo jih ujeli in jih pozneje poslali v Trst, ker so bili med njimi dva ali trije, ki so bili pripadniki SNVZ in so iz Trsta ušli k partizanom z vsem orožjem. Iz vojnega plena in zlasti iz telefonskih zvez, ki so si jih partizani napeljali za vezo med posameznimi edinicami smo mogli ugotoviti, da so pripravljali resen napad s katerim so mislili uničiti našo posadko, kot so nedavno naredili v Črnem vrhu.

Odslej se partizani niso več približali naši posadki, pač pa so poskušali z ropanjem po vaseh, ki smo jih mi branili. K sreči smo vedno dobili pravočasno obvestilo po zanesljivih osebah ali pa je naša patrolja ugotovila partizansko kretanje. Tako se jim je roparski načrt vedno ponesrečil. V večini primerov smo slišali ropotanje praznih vračajočih se vozov, in le malokrat so se spustili v borbo z nami. Noben rop se jim ni posrečil in tudi varnost prebivalstva ni bila ogrožena.

S pomnoženim številom vojakov smo lahko odslej hodili na daljše pohode in nočne zasede,

Ker je bilo dosti moštva na razpolago in da bi lahko kontrolirali zadržanje idrijske OF smo ustanovili posadko tudi v mestu Idriji. Tu smo naleteli na trd oreh, ker so imeli vsi idrijski OFarji dobre zveze z Nemci in so takoj leteli k njim po pomoč in zaščito, če smo mi koga prijeli in ga gnali na Veharše. Škoda je bila, da nismo poznali organizacije idrijske OF, ko je bila v Idriji še tista komanda, ki smo jo srečali ob ustanovitvi posadke na Veharšah. Točasni poveljniki pa so bili mladi nemški oficirji, ki so prišli v Idrijo na oddih s fronte. Te so razne idrijske lepotice organizirane v OF kmalu ovile okoli prsta.

Zato smo morali imeti posadko v Idriji, da smo lahko zasliševali tam in ko je prišlo nemško posredovanje, da naj tega in tega izpustimo, ker je „lojalen“, smo že zvedeli, kar smo od dotičnega hoteli vedeti.

Medtem je pričela zima in smo zaradi visokega snega marsikatero patroljo opustili. Da bi se vojaki ne zanemarili in ne dolgo-

časili smo organizirali za vse službe proste vojake poseben tečaj, kamor so hodili razni krajevni izobraženci poučevati, kako bomo po vojni obnavljali razbite domove in gospodarstvo. Govorilo se je tudi o slovenski zgodovini in zemljepisu in o slovenskem pravopisu, ker je velika večina naših vojakov hodila le v italijansko osnovno šolo. Priredili smo tudi nekaj gledaliških predstav, ki so bile domačinom v posebno veselje, ker cvetočega prosvetnega delovanja niso poznali tako kot Slovenci iz bivše Jugoslavije. Za idrijski kino pa smo oskrbeli več slovenskih plošč, da niso vrteli več laških pred pričetkom filmske predstave.

Tudi šolska mladina, ki so jo poučevali člani naše posadke je priredila nekaj nastopov, ki so obiskovalce navdušile. Tudi od ljubljanske strani smo imeli gledalce.

KONEC BATALJONA

Za božič 1944 so Nemci hoteli vpreči domobranstvo v Idrijskem kotu v svoj voz. Brez ozira na komando SNVZ v Trstu so določili, da moramo ponovno zasesti Črni vrh in Col in pustiti na Veharšah kvečjemu 20 mož, ker da tam itak ni več partizanov.

Hoteli so nas speljati na zvit način. Šli smo z njimi skupaj na predbožično akcijo proti partizanom in ko je bilo pohoda konec so nam odredili, da moramo ostati na Colu in v Črnem vrhu, sami pa so se vrnili v Idrijo. Nemci so hoteli uporabljati cesto preko Cola v Vipavsko dolino in Gorico, slovenski domobranec pa naj bi čuval njihove glave in pustil, da partizani medtem ropajo premoženje njihovih svojcev in ogrožajo njihovo osebno varnost.

Ko so se Nemci vrnili v Idrijo, smo se tudi mi vrnili na svojo postojanko, ne da bi Nemce o tem obvestili. Ko je bilo treba stvar razjasniti, smo sporočili Nemcem, da bomo zapustili položaje na ukaz poveljnika našega bataljona, stotnika Fortuna. Sporočili smo tudi, da je dal ostavko na svoj položaj in naj se obrnejo na SNVZ v Trstu, ker mi poslušamo samo povelja od naše komande v Trstu. Bivšega poveljnika pa smo imeli varno skritega in smo samo trije vedeli, kje se nahaja.

Kot da se ni nič zgodilo, smo praznovali božične praznike. Na sveti večer smo uprizorili za vse prebivalstvo Timermausove: Tri kralje in prav tako imeli opolnoči polnočnico, ker nas je za božič obiskal naš kurat.

Takoj po božiču so prišli nekateri oficirji od SNVZ v Trstu osebno na Veharše z ukazom, da moramo dati vojakov za novo posadko na Colu, meni pa je bilo dovoljeno ostati na Veharšah s 25 vojaki.

Obljubil sem jim, da jim bom poslal vse vojake razen 25, kot rečeno. Opozoril pa sem jih, da ne garantiram, da bodo na Colu ostali. Bil sem informiran po podoficirjih, da je dogovorjeno, da bo večina ušla k četnikom, če pride ukaz, da morajo oditi na drugo po-

sadko. Oficirji iz Trsta tega niso vzeli za resno. Zame je bilo gotovo, da bi se to tudi zgodilo, ker je bila vedno v bližini kakšna četniška edinica in smo nekajkrat celo naredili skupne pohode. Četniki pri naših vojakih niso bili ravno v časteh, ker so se držali preveč v zaledju, toda prej kot na Col, bi odšli k njim.

Na dan novega leta smo pustili na Veharšah samo 25 mož, vse ostalo moštvo pa je odšlo s polno opremo na Col. Domenili smo se, da ostanejo vrh Gore nad Črnim vrhom v zasedi, dokler se mi z avtom ne vrnemo iz Cola. Tako se je na Col pripeljalo z avtom samo 10 vojakov z vso opremo.

Predali smo jih komandi na Colu, ki sama ni imela vojakov, pač pa dosti oficirjev in podoficirjev s sporočilom, da ostali pridejo pozneje, ker sedaj varujejo naš povratak na Veharše.

Ko smo se mi vračali nazaj pa vojaki, ki so zapuščali zasedo niso šli na Col pač pa na svoje domove in tam čakali, kako se bo to razpletlo.

Če bi jih šel lovit s silo, bi ne dobil nikogar, ker bi tisti vod, ki je ostal na Veharšah sodeloval samo na videz. Je bilo preveč usidrano mišljenje, naj si Colčani sami naredijo posadko, če ne marajo partizanov. Zakaj bi morali varovati krave in kašče na Colu, njihove hleve in shrambe bi pa medtem praznili partizani.

Pozval sem vse, naj pridejo nazaj na posadko. Če nam ne dajo hrane več kot za 25 mož, bomo s pomočjo okoliških kmetov vojake že prehranili.

Naslednji dan je že prišla nemška patrolja iz Godoviča. Zaradi varnosti smo spustili na posadko samo vodjo patrolje.

Vodja patrolje je povedal, da ima poveljnik v Godoviču nalog, da posadko na Veharšah likvidira, toda on je Nemce prepričal, da je posadka na Veharšah nujno potrebna. Da se stvar mirno uredi, je predlagal naj povečamo posadko v Idriji za 30 mož, ki bodo imeli nalog braniti en položaj v Spodnji Idriji. Ostali vojaki pa lahko ostanejo na Veharšah, ne da bi bilo določeno njih število. Le vsakokratno zahtevo za število obrokov mora vselej podpisati tudi krajevni poveljnik v Idriji. To je bilo lahko, ker smo potem našega zastopnika pri krajevnem poveljstvu dobili podpise „en blanco“ in potem navedli število obrokov, kot se je nam zdelo.

Glede tistih 30 mož, ki so morali biti stalno v Spodnji Idriji pa smo uredili, da je vsak mesec šla druga skupina, dokler se ni dobilo zadostno število tistih, ki se jim je v Idriji bolj dopadlo kot na Veharšah in so ostali doli za stalno. Prav tako se je v idrijskem gradu ustalila propagandna pisarna SNVZ, ki je doslej bila na Veharšah, kjer je bilo vedno pomanjkanje prostora. Grad v Idriji pa je bil prazen, ker so idrijski domobranci poiskali primernejši prostor. Odslej je izhajal v Idriji slovenski tednik „Naprej“.

Na Veharšah so ostali samo vojaki-domačini in še teh smo nekaj odpustili iz vojaške službe, če so to želeli. Tudi vse iz Ljubljanske

pokrajine smo s potrdilom, da pripadajo SNVZ odpustili, če so tako hoteli. Kar pa je bilo na Veharšah domobrancev iz drugih krajev na Primorskem, smo poslali na tisto posadko, kamor so želeli. Tako je bilo veharškega bataljona konec in z odhodom domobranske komande na Colu v Ajdovščino nazaj, je bilo konec tudi posadke na Colu.

AMERIŠKI AVION

Odslej se ni v posadko na Veharšah nihče več zaletaval. Prišla sta še kontrolirat posadko na Veharšah dva majorja od domobranske komande v Trstu in sta se lepo pogoščena in počaščena vrnila v Trst z najlepšimi vtisi o redu in vojaški disciplini na Veharšah. Tisti, ki so gojili v srcu željo, da se razbije bataljon na Veharšah, so prišli na svoj račun. Varnost okolice pa zaradi tega ni nič trpela, ker smo še vedno imeli dovolj vojakov, da je bil en vod stalno v zasedi ali na pohodu. Zlasti se je obnesla smučarska skupina, ki je bila dovolj spretna, da se je spustila daleč v partizansko ozemlje.

Proti koncu zime je razburkal posadko in okolico ameriški avion, ki je padel na tla v neposredni bližini posadke na Veharšah.

Uspelo nam je dobiti v roke 3 ameriške letalce, ki so se s padali rešili iz aviona in le dva so dobili Nemci. Pozneje so nas idrijski ofarji naznanili Nemcem, da skrivamo na posadki ameriške letalce. S tem je padel na nas težak sum, in če ne bi stvari uredil nemški poveljnik v Godoviču in nas o ovadbi takoj obvestil, ne vem, kako bi se zadeva uredila. On mi je svetoval, naj ne hodim na zaslihanje v Idrijo in sem sestavil zaslihanje ter ga poslal komandi v Idrijo. Vsej ovadbi je bil dan propagandni značaj. Vendar smo zaradi varnosti preoblekli Amerikance v domobranske uniforme in jih odpeljali k četnikom. Je bila pač prevelika senzacija, da bi jih mogli dolgo časa tajno imeti na posadki. Pozneje so nekje na Dolenjskem padli v roke Nemcem in nam povzročili nekoliko strahu, kaj bo, če bodo na zaslihanju povedali, kje so hodili in s kom.

Razbiti avion so ljudje kmalu raznesli na vse strani. Najprej, kar je bilo najboljšega, nato kar je bilo dobrega in končno vse od kraja. Pri vsaki hiši so imeli kaj za spomin. Na posadko smo pripeljali iz aviona dve težki strojnici velikega kalibra in precej municije zanje; tudi nekaj bencina smo dobili in več delov radio oddajne postaje.

OBLETNICA POSADKE

Ko je prišla pomlad 1945 se je že čutilo povsod, da tako kot je, ne bo več dolgo. Partizanski avioni so iz zaledja v Italiji že pričeli bombardirati domobranske posadke. Najprej so se spravili na idrijski grad, kjer pa ni bilo več domobranske posadke, pač pa samo propagandna pisarna. Bombe so razbile nekaj prednje stene, zračni pritisk pa je raznesel preko Idrije pravkar natisnjeno protikomunistično propagando.

(Se bo nadaljevalo.)

EMIL COF – PETDESETLETNIK

Nekoč mi je Jenko Jože, gospodarski načelnik DSPB spodnesel, češ, dovolj je, da je eden iz Kranja doma, pa bo naš urednik z njim.

Emilu Cofu tehle nekaj skromnih vrst za petdesetletnico ne pišem zato, ker je iz Kranja doma, (čeprav se mi dobro zdi!), pač pa zato, ker bi mu rad v imenu vseh, ki so ga poznali v časih bojev in v časih delavnosti v društvenem življenju, čestital k njegovemu jubileju. Na zunaj let ne kaže, o tem so si vsi edini, po svoji netranjosti še manj, ker je vedno mladeniško razpoložen na sejah in borben, kakor da bi pravkar odslužil vojaški rok.

Emil Cof spada v vrsto tistih naših oficirjev, ki so domobranstvu dali ime in sloves. Ni samo eden od mnogih oficirjev, ki so na čelu svojih fantov šli v boj; tudi ne mož-junak, ki je bil v prvi bojni vrsti ranjen; je oficir, ki so ga vojaki imeli radi, ga imajo še danes in ga zraven še neizmerno spoštujejo. Za našo nevojaško vzgojo je to silno veliko: oficir, ki si je ta svoj položaj med fanti priboril, je moral biti oficir, človek in prijatelj, sodrug in bližnji v težkih urah, v žalostnih dneh.

To je naš sobojevnik podpolkovnik Cof. „Cof je rekel, Cof meni, Cof je za to, Cofu se to ne zdi prav...“, pravijo fantje, kadar govore o njem. Ne navajajo čina, kar sicer ni lepo, a dovolj jim je samo poveljnikovo ime. Tako je z njimi povezan, tako jim je prirastel v srca. To je tudi najlepša zahvala, ki mu jo fantje morejo dati: imajo ga za svojega, domač jim je. Kako neizmerno je to vredno, vedo samo tisti, ki se dan za dnem trudijo z organizacijo, iščejo sobojevnike in jih povezujejo.

Cofov bataljon je pojem. Je zgodovina trpljenja in krvi, obdobje veličastja in zmag. Je pa tudi združenje različnih misli v enotno hotenje pod poveljstvom zrelega moža. Kot tak si je Emil Cof priboril svoje mesto v slovenski vojaški zgodovini. In kakor je le-ta skromna, je toliko bolj blesteča pojava poveljnika Cofa. Še bolj danes, ko ob fantih vztraja, z njimi živi in zanje dela.

Na mnoga leta, lepša in svetlejša, na srečnejšo bodočnost, gospod Emil, v imenu vseh fantov!

Spomenica ZDSPB U. S. A. senatorju*

Senator Fullbright

Chairman Foreign Relations Committee

U. S. Senate

Spoštovani gospod!

Slovenski protikomunistični borci si dovoljujemo nasloviti to pismo na Vas, ker je bilo te dni objavljeno poročilo o prodaji 135 Sabrejet letal komunistični Jugoslaviji.

Ta Zveza, katere glavni namen je pomagati našim preganjanim bratom in prijateljem v Jugoslaviji, je bila zelo presenečena ob objavi gornje vesti. Z bojaznijo v dušah se sprašujemo: kako dolgo še bomo podpirali svetovni komunizem?

Ali smo morda že pozabili, kaj nam preteklost pravi o komunistu Titu, katerega mi podpiramo pod pretvezo „njegove neodvisnosti od Rusije“? Tito je še vedno ena glavnih osebnosti svetovnega komunizma. On in njegovi rdeči misijonarji so zelo delavni po vsem svetu za dosego končne zmage svetovnega komunizma.

Ne smemo pozabiti, da so bile metode, katerih se je Tito posluževal v uničenju svojih nasprotnikov, brutalnejše kakor metode kate-rekoli komunistične države. Ali naj pozabimo, da je Tito poklal preko 300.000 ljudi v Jugoslaviji po sovjetskem načinu in za sovjetske cilje? Kakor so sovjeti poklali 10.000 poljskih oficirjev v Katynu, tako je Tito zverinsko pobil 30.000 jugoslovanskih oficirjev in vojakov, največ v Kočevju in Teharjih v Sloveniji. Priče teh zverinskih pokoljev so danes žive tu v Ameriki in pripravljene o tem pričati. Spomniti se tudi moramo, da je l. 1946 Tito namerno sestrelil dvoje ameriških letal in vrgel žrtve v skupne grobove. Ti in mnogo drugih dokazov so jasna priča, da je Tito in njegova klika ena najbolj znanih komunističnih skupin, kar jih svet pozna.

Često je slišati o takozvanem nevtralnem bloku in Titovi neodvisnosti od Moskve. Ali so morda to samo naše želje ali pa smo morda pozabili kaj prava nevtralnost pomeni? Res je, da morda obstoja med komunističnimi tolovaji tu pa tam kaka razlika v taktiki, ali razlike o končnem cilju med njimi ni.

Nadalje, kdaj je Titova delegacija pri Združenih narodih bila na naši strani ali celo nevtralna, ko je šlo za velike odločitve? Mislimo, da temu odgovor ni potreben, dejstva to lahko sama pokažejo. Kako nevtralen je bil Tito za časa znane madžarske revolucije l. 1956., je tudi dobro znano vsemu svetu. Nekaterim je beograjska konferenca

* Poslana 1. novembra 1961

„neutralscev“ odprla oči, čeprav ne vsem, ali Titova neutralnost je bila vedno in je taka. Dobro preglejmo preteklost in videli bomo, da je vedno bilo govora o novih sporih med Titom in Moskvo, kadarkoli je kdo v naši vladi podvomil o resničnosti Titove neutralnosti. Res čudno naključje. Titova neutralnost je komunistična taktika posebne vrste, je v glavnem vezana na dvoje dejstev:

1. Jugoslavija je del srednje Evrope, kjer so se jugoslovanski narodi razvijali v drugačnem socialnem, kulturnem in političnem okolju, kakor pa narodi Sovjetije. Jugoslovanski komunizem je bil primoran, da da narodom par drobcev svobode, ki so si jo ustvarili skozi stoletja. Je pa to olajšanje samo začasnega značaja. Skromna komunistična manjšina, ki je prišla do oblasti s pomočjo sovjetske armade, ni mogla ljudem čez noč utepsti svojega sistema. Vsa olajšanja so bila dana pogojno in v upanju, da bodo s časom lahko izbrisali krščanski razvoj, ki si ga je ljudstvo pridobilo skozi stoletja, zbrisali z novim socialnim redom in z dobro organizirano propagando. Komunisti pričakujejo, da bodo to dosegli na vseh kulturnih področjih: zakonodaji, morali, znanosti, umetnosti, filozofiji in še prav posebno na verskem polju. Upajo, da bo vsak znak religije prenehal obstojati v novem socialnem ustroju.

2. Ta nova komunistična miloba, ki jo nekateri na Zapadu imenujejo „nacionalni“ komunizem zaradi navideznih rahlih vezi z Moskvo, prinaša svetovnemu komunizmu veliko dobrega.

a) Jugoslavija danes zastopa načelo o sožitju in s tem pomaga pri razbijanju zapadne fronte in zmagi komunizma v zapadnih deželah. Tito s svojim vmesnim stališčem med Moskvo in Washingtonom podpre komunizem bolj, kakor bi ga lahko, če bi bil tudi na zunaj v tesnem sklopu držav železne zavese.

b) S to taktiko je Tito dobil od Zapada (v glavnem od Združenih držav) pomoč v hrani, industrijskih izdelkih, in celo v najmodernejšem orožju in to po skrajno nizki ceni ali celo zastonj. Zaman upamo, da bodo ameriški dolarji povzročili znatne razpoke v komunističnem imperiju. Niti zdaleka ni Tito dobil toliko od Moskve, ki je skopa tudi do prijateljev. Od leta 1948 je Tito prejel od Združenih držav okoli dve milijardi dolarjev pomoči, medtem ko je bila moskovska pomoč le okoli 300 milijonov obljubljenih pomoči in še to pod pogojem, da prizna Vzhodno Nemčijo in sedanjo mejo s Poljsko.

c) Tito je sam večkrat poudaril, da ni nikakega nacionalnega komunizma. Kako resnično, ker bi tak komunizem pomenil nasprotje pojmu komunizma samega. Sedanje politično stanje v Jugoslaviji je primoralo Tita do njegove trenutne izredne taktike. Nihče ne more več pričakovati od Zapada in vsi se bojijo tesnejših stikov z Moskvo. Samo zaradi tega je večina naroda mnenja, da je kljub temu Titov komunizem boljši od sovjetskega, da je pač manjše zlo.

Ali ni to tragedija, da mi danes oborožujemo Titovo letalstvo z našimi letali in ne Sovjeti s svojimi? Lahko je videti, kako pomagamo

komunizmu s tem, da oborožujemo enega njegovih najboljših zaveznikov. Žalostno pa je vsekakor dejstvo, da znajo biti nekoč ravno ta letala uporabljena proti nam in proti naši deželi. Eno je gotovo — nikdar ne bodo uporabljena proti Sovjetom. Tako postopanje ni niti tveganje več.

Vsaka naša pomoč Titu pomaga vzdrževati komunistični režim in podaljšuje sužnost jugoslovanskih narodov, katerih čelo se bo razjasnilo samo takrat, ko bodo videli, da smo prenehali podpirati njihove tlačitelje. Res je težko razumeti, kako moremo podpirati komunista Tita v času, ko ves svet vodi svojo največjo ideološko vojno proti komunizmu. S tem, da podpiramo Tita, pa najbolj žalimo naša sveta načela o svobodi. Ne ponavljajmo pogrškov, ki smo jih storili med preteklo svetovno vojsko. Ti so bili glavni vzrok, da danes toliko narodov, med njimi slovenski, ječi pod komunizmom.

Pišemo Vam, g. senator, ker smatramo, da je naša dolžnost. Tudi mi bi radi doprinesli svoj delež v borbi proti komunizmu. Dobro poznamo Tita in njegov komunizem. Videli smo ga v vsej svoji brutalnosti. Pišemo Vam v upanju, da bodo te naše vrstice pripomogle v gigantski borbi proti največjemu sovražniku človeštva.

Odbor Z.D.S.P.B., Cleveland, USA

Izšla je nova knjiga,

ki po izpovedi prič opisuje dobo ob italijanski kapitulaciji 1943, zlasti Grčarice, Turjak in Kočevski proces.

SVOBODA V RAZVALINAH

Knjigo sta napisala Frane Grum in Stane Pleško. Cena knjigi: za U. S. A. in Kanado 1.75 dolarja, za vse ostale dežele 1 dolar, poštnina posebej.

Naročite jo lahko pri vseh krajevnih organizacijah D. S. P. B.; za Kanado: Stane Pleško, 102 Wesley St. Toronto 18, Ontario, Canada; za U. S. A.: France Grum, 42 Shorecliff Dr. Rochester 12, N. Y., U. S. A.

Knjiga obsega 164 strani in je opremljena z 20 krasnimi slikami najbolj poznanih oseb in krajev.

Dogodki, opisani v tem delu, so na splošno zelo malo znani, zato je toliko bolj važno, da knjiga najde pot v vsako slovensko protikomunistično hišo, posebno pa naj ne bo protikomunističnega borca, da bi te knjige ne kupil.

Odbor Z. D. S. P. B.
Cleveland, U. S. A.

V POJASNILO

V Vestniku št. 11/12, 1961 je pod kolono „Dve novi knjigi“ zabeležena ocena o knjigi „Vetrinjska tragedija“. G. Milošu Staretu smo hvalile za konstruktivne misli in se mu zanje tem potom lepo zahvalimo. Tudi mi se zavedamo gotovih pomanjkljivosti v predmetnem delu, kar smo v predgovoru tudi povedali. Naša želja je, da se oglašijo vsi oni, ki bi kakor koli mogli nadalje osvetliti to žalostno poglavje naše bojne zgodovine.

Da pa se zadeve zabeležijo točno, moramo k oceni g. Stareta dodati kratko pojasnilo. V razpravi g. Stare med drugim pravi, da delu manjkajo izjave še živečih oseb, ki so imele vpogled, ali so sodelovale pri razvoju dogodkov v Vetrinju. Popolnoma soglašamo. Taka pričevanja bi bila zelo koristna in bi dala zadevi še trdnejšo osnovo. Resnici na ljubo pa moramo povedati, da je bilo storjeno vse, kar je bilo v naši moči, da bi izjave merodajnih očitvidcev tudi dobili. Večino oseb, katere g. Stare navaja, smo kontaktirali osebno in jih prosili za pomoč. Nekateri pa so bili kontaktirani indirektno. V kolikor smo dobili kake odgovore ali pojasnila, smo jih objavili oziroma uporabili. Tako smo uporabili tudi točke, katere nam je poslal g. Krener. Korespondenca o tej zadevi je zelo obširna in jasno kaže, da smo imeli najboljšo voljo in namen zadevo prikazati objektivno in od vseh strani osvetljeno. Ta korespondenca, ki obsega preko 200 tipkanih strani, je v arhivu zgodovinskega referata ZDSPB. Žalibog smo dobili silno malo podatkov in materiala. Nekatere od oseb, katere smo kontaktirali, sploh odgovorile niso; spet drugi so zavzeli negativno stališče. Od oseb, ki so imele dober vpogled v vetrinjske dogodke, je največ prispeval g. Drčar, ki je med drugim tudi pregledal zapiske iz dnevnika, katere smo imeli na razpolago. Te zapiske je korigiral in dopolnil in to dopolnjeno delo smo potem uporabili.

Sedaj imamo o Vetrinju vsaj nek okvir. Upajmo, da se bodo tisti, ki posedujejo podatke o Vetrinju, vsaj sedaj oglasili in zadevo dopolnili z novimi podatki in opozorili na eventuelne netočnosti, ki smo jih morda mi zabeležili. Ako bodo tako storili, potem bomo po tej dvojni poti končno prišli do jasne slike o teh dogodkih. Lepa vrsta let je potekla od Vetrinja in zdi se, da po tolikih letih že lahko trezno in objektivno presojujemo, kar se je takrat zgodilo. Vetrinje je tako važen mejnik v naši zgodovini, da zasluži posebno pozornost vseh.

Ob tej priliki hočemo tudi povedati, da smo pripravljene sodelovati z vsakim, ki bi v bodoče želel Vetrinjsko zadevo podrobneje obdelati.

Za zgodovinski odsek pri gl. odboru ZDSPB

Franc Grum

zg. referent

Cleveland, 11. decembra 1961.

DVE PISMI

Socialni referent pri ZDSPB pošlja, kakor je razvidno iz periodičnih objav v Vestniku, podpore tudi svojcem padlih v domovino. Od teh svojcev sta prišli pismi, ki ju Vestnik objavlja dobesedno. — Urednik.

Predragi nepoznani prijatelji!

Prejela sem Vaš dar pet dolarjev, za katere Vam Bog bogato poplačaj. Čudno se mi vidi, da se še kdo spomni name po tolikih letih trpljenja — zato še enkrat najlepša zahvala vsem: Bog Vam povrne!

Sprašujete, kako živim. V rdečem raju je „lepo“ — bič je spleten, ki gre na vsaka pleča. Jaz nisem na svojem domu na...; ni bilo prostora zame, sem pri sestri v..., ki je tudi izgubila sina pri domobrancih. Naše posestvo je zaplenjeno, meni so dali neko malenkost. S tem naj živim. Na srcu prenašam težko bolezen že leta, ni smrti, zdravja za delo pa nimam, doma kaj naredim in tako čakam, da se izpolni božja volja.

Se enkrat Vas lepo pozdravljam in vse prijatelje

nesrečna mati.

Dragi dobrotniki!

Z velikim veseljem sem sprejela Vaš denar, ki ste mi ga poslali. Zanj se najlepše zahvaljujem, Vam in vsem prijateljem, ki pri tej pomoči pomagajo. Ne morete si misliti, kako sem vesela, ko prejmem darilo od nepoznanih dobrotnikov. Ljubi Bog Vam vsem stotero poplačaj in povrne! V zahvalo, dragi dobrotniki, sem dala za sv. mašo, ker drugače se vam ne morem zahvaliti.

Mogoče Vas zanima, kako je z mojim zdravjem. Po teh injekcijah mi je rekel zdravnik, da se je začelo izboljševati. A jaz se večkrat slabo počutim. V službo ne morem hoditi. Doma pa opravič samo lahka dela, hvala Bogu, vsaj to. Mogoče Vas tudi zanima, koliko časa je hodil denar: ravno 32 dni.

Preden končam moje slabo pisanje, se Vam še enkrat prav iz srca zahvaljujem. Ljubi Bog naj Vam in vsem prijateljem vse poplača in povrne. Jaz in moji se vas bomo vedno spominjali v molitvah.

Prejmite najlepše pozdrave Vi in vaši prijatelji od

P. S. urednika: K obema pismima, ki sta v arhivu uredništva vsakomur na razpolago, naj dodam drobno doživetje iz božičnih dni 1961: ob srečanju s prijateljem me je na vsem lepem presenetilo dejstvo, da je takoj potegnil tisočaka iz žepa in mi ga dal, rekoč: „Tole daj pri društvu za naše fante invalide, samo da ne boš nikjer povedal imena.“ — Zahvalil sem se mu, kolikor se z besedami da zahvaliti, a v tistem trenutku mu

DRUŠTVENE NOVICE

† RUDOLF ROZINA

V četrtek, 9. novembra 1961 je bil ranjen s kroglo prvi naseljenec Slovenske vasi v Lanusu g. Rudolf Rozina. Zločin sta zagrešila dva preobestna mladiča, ki sta s strelnim orožjem plašila vaško mladež, ki je igrala žogo na bližnjem travniku. Kljub rani se je pokojni Rudolf Rozina sam napotil do 600 metrov oddaljenega zdravnika. Od tam dalje so ga sosedje spremljali v Polikliniko Lanús, kjer je bil koj operiran. Več dni je nihal med življenjem in smrtjo, dokler v sredo, 15. novembra, okrepcan za zadnjo pot s sveto popotnico, ni izročil svoje duše Gospodarju nad življenjem in smrtjo.

V žalost se je zavila njegova družina, soproga Veronika, roj. Milnar s petimi mladoletnimi otroci: Bogom, Majdo, Borisom, Marto in Lojzkom. Z njo je zaplakala vsa vas. Sam sem videl može gospodarje, prekaljene kot jeklo, ki so si brisali grenke solze. Dogodek je presunil tudi okoliške prebivalca-domačine, ki so s Slovenci dokazano sočustvovali.

V četrtek, 16. novembra so truplo pokojnika ob spremstvu vse vasi prenesli najprej v cerkev Marije Kraljice, kjer je vikar č. g. Janez Petek CM ob asistenci čč. gg. Jožeta Mejača CM in Ivana Jana CM opravil pogrebne molitve. G. vikar je bil ob odprtem grobu tudi prvi govornik. V zgoščeni obliki je orisal značaj in življenjsko pot pokojnika. Povsod je bil pripravljen pomagati. Tudi pri zidavi Baragovega misijonišča in cerkve je krepko priskočil na pomoč. V imenu društva Slovenska vas in Societad de Fomento ter drugih vaških društev se je poslovil od Rudolfa Rozine g. Ignacij Glinšek. Zadnje pozdrave Društva slovenskih protikomunističnih borcev pa je pokojniku prinesel član načelstva g. Bogo Pregelj.

nisem mogel reči, kar sem bral v njegovih očeh: „Vidiš, Pavle, tole dajem zato, ker se spominjam fantov, ki jih ni več, fantov, ki so bili z menoj in so zraven mene padli, izgubili roko, nogo, vid, fantje, ki so bili kakor jelke in hrasti. Sedaj vseh invalidov ne poznam, so iz drugih čet, drugih bataljonov, a naši fantje so, žene naših fantov so z otroki, oboleli možje. In v teh danes gledam na nekdanje. Vidiš, zato dajem. Pa molči — jaz nisem dal, razumeš!“

Nisem pesnik ne pisatelj, a tisti trenutek bi bil rad, da bi znal povedati, kar je darovalcu gorelo v očeh. Naj bodo gornje besede skromen prikaz, kar je čutil darovalec, in podoba, ki sem jo videl.

Morda se tudi drugim tako dogaja, ko prejema darove za Invalidski fond. Morda bi radi povedali, pa jim slovenska trdota ne da. In četudi ne povedo: čutijo pa vsi isto kakor jaz. In da jih bo še več čutilo, je treba tudi več darovalcev. Zato — posnemajte!

Pokojni Rozina se je rodil 4. marca 1924 na Primskovem pri Litiji. Že 12 let star je zapustil rodno vas s svojimi starši, ki so se preselili v Črnomelj. Tam se je izučil mesarske obrti. Ob izbruhu partizanskih nasilstev je takoj vedel, da je njegovo mesto v Vaških stražah. Kot Vaški stražar in domobranec se je udejstvoval v glavnem v Temenici, Stični in Borovnici. Svoje begunstvo je začel v Vetrinju in ga nadaljeval v Italiji. V Argentino je prišel marca 1948. Najprej je eno leto in pol živel na Ezeizi. Kmalu potem, ko je kupil stavbišče v sedanji Slovenski vasi, se je odločil, da se preseli tja in je tako postal njen pionir in prvi naseljenc-družinski poglavar. V več poslovnih dobah je bil odbornik društva Slovenska vas in Sociedad de Fomento. Več let je bil krajevni poverjenik Društva slovenskih protikomunističnih borcev in Vestnika. Vedno pa je bil pripravljen pomagati pri skupnih vaških podvigih in vedno je bil vsem najboljši sosed in sovaščan. Naj počiva v miru. Težko prizadeti družini pa izrekamo globoko sožalje.

Na pobudo nekaterih bojevnikov in svojcev komunističnih žrtev na Slovenskem se je v Clevelandu sestavil pripravljalni odbor za postavitve spomenika komunističnim žrtvam v obliki spominske kapele na slovenski pristavi. Pripravljalni odbor se je sedaj razširil in so v njem: Msgr. Matija Škrbec, pokrovitelj, dr. Mate Resman, predsednik, Jože Jakoš, podpredsednik, Franc Sfiligoj, tajnik, ing. Jože Lekan blagajnik, ter odborniki: Jošt Martelanc, Viktor Blatnik, Jože Gazvoda, ing. Franc Gorenšek, Danilo Kranjc, Tone Meglič, Ivan Rígler, Vinko Rozman, Jože Smolič, Jernej Slak, Stane Verhovec, Ivo Zajc in Jernej Zupan.

Na junijski spominski slavnosti prihodnje leto bodo ta spomenik že posvetili.

(Ker ob zaključku pričujoče številke — 23. 12. — uredništvo še ni prejelo poročil tiskovnega referenta, je gornja novica objavljena po Svobodni Sloveniji z dne 7. 12. 1961).

Strokovni načelnik DSPB sporoča: Društvo slovenskih protikomunističnih borcev v Argentini je ustanovilo svoj šahovski odsek, da tako da svojemu članstvu, prijateljem in mladini možnost vežbati se in pomeriti v tej kraljevski igri. — Nadalje je bilo sklenjeno pristopiti v Slovensko šahovsko zvezo, ki se ta čas v Argentini ustanavlja. — V odsek imajo pravico pristopa poleg članov DSPB tudi prijatelji borcev in mladina. — Odsek vodi poznani ljubitelj šaha, g. Franc Prelog (naslov: Pepe. Humberto, No. 538, Ciudadela FNDIFS. Prov. Buenos Aires), na katerega se izvolite obračati glede prijav in morebitnih sugestij. — Društvo ima namen ustanoviti še druge odseke iz ljudske delavnosti, ki bi odgovarjali borčevski mentaliteti, zato sodelujte z nasveti kakor z delom samim in se obračajte na Strokovno načelstvo organizacije: Ramón Falcón 4158, Buenos Aires.

CLEVELAND

Krajevno društvo protikomunističnih borcev v Clevelandu je 28. oktobra 1961 priredilo družabno „Jesensko zabavo“ z namenom, da dobi invalidski fond nekaj denarja za naše najbolj potrebne soborce-invalidce, ki trpe v tujini radi izgube zdravja v času revolucije.

Prireditve je vsekakor sijajno uspela, z veliko udeležbo in v splošno zadovoljstvo. Saj to so prireditve, ki jih prireja organizacija idealnih fantov in moških, ki so se postavili na branik domovine ne glede na to, da je bilo v nevarnosti življenje. Tega se Slovenci v begunstvu tudi zavedajo. Na domobranske prireditve in proslave pridejo ljudje, ki drugače le redko kdaj zaidejo v slovensko javnost. To je znak, da narod v tujini še zna ceniti žrtve v borbi proti komunizmu.

Lepa hvala gospej Hočevarjevi, ki je imela v oskrbi kuhinjo, ki je pripravila zelo okusno večerjo, da je

bil vsak zadovoljen, kdor se je vsedel za mizo in pokusil, kar je znala pripraviti res dobra kuharica.

Prav lepa hvala vsem gospem in gospodičnam, ki so darovale toliko potic in pečiva in tudi osebno pomagale tako v kuhinji in pri postrežbi gostov. Hvala vsem, ki ste se udeležili te prireditve in s tem pomagali do tako lepega uspeha; 500 dolarjev je bilo izročeni glavnemu odboru, ki jih bo razdelil med naše invalide in vdove, raztresene po svetu.

S tem ste tudi moralno podprli naše društvo in potrdili, da je potrebno, da organizacija živi in dela.

Lepo je bilo in veselo, saj so se pele vse domobranske pesmi, ki so nastale v velikem času slovenskega naroda.

Omenili bi še piknik, katerega je krajevna organizacija DSPB priredila 6. avgusta t. l. na Slovenski pristani. Ker je bilo deževno vreme, je bila udeležba bolj pičila.

Bog živi!

Milan Zajec

Toronto. Konec novembra so jugoslovanski komunisti hoteli prirediti proslavo Dneva republike. V ta namen so najeli dvorano Eaton hotela. Srbski protikomunisti so to izvahali in dosegli, da so jim oblasti prostor odvzele. Zato so v zadnjem hipu dobili neko zakotno kino-dvorano, ki pa je bila tako zapuščenca, da ni bilo vredno iti demonstrirat. Naslednji dan so Srbi protikomunisti odšli pred konzulat. Njim so se pridružili tudi Slovenci, člani ZSPB, in hrvatski protikomunisti. Demonstracije so bile tako glasne, da so „tovariši“ poklicali kanadsko policijo na pomoč. Prišlo je osem avtomobilov s policaji, ki pa so bili na strani demonstrantov. Zvečer je bilo vse mirno. Pred konzulatom je ostalo pet Srbov, za varstvo le-tega pa en policaj. Pa sta dva Srba odšla v stransko ulico, kjer sta namerno vprizorila prepir, tako da je moral službujoč policaj pred konzulatom zapustiti svoj položaj in iti mirit oba „prepirljivca“. Drugi trlje Srbi pa so med tem iz konzularne stavbe sneli jugoslovansko zastavo z rdečo zvezdo, jo odnesli pred Srbski dom, poklicali časnikarje in zastavo javno sredi ceste zažgali.

NEKAJ BILANCE IZ LETA 1961 IN PAR MISLI ZA LETO 1962

Vsak pameten gospodar napravi ob koncu leta pregled čez dohodke in izdatke, ki jih je imel v teku leta. Pri upravi Vestnika pa sem to dolžan storiti tudi zato, da dobim sliko, kaj smemo tvegati za bodoče leto.

Računski zaključki za preteklo leto niso razveseljivi, saj kažejo 15.000.— pesov primanjkljaja. Dohodkov je bilo 107.868.— pesov, izdatkov pa 122.865.— pesov.

Ce bi bili črnogledi, kar kot bojevniki ne smemo biti, bi za letošnje leto zmanjšali obseg revije in mesto 10 ali 12 številk izdali le 5 ali 6, računajoč na porast stroškov kakor v preteklem letu.

Se Vam ne zdi, da bi bil ta sicer upravičeni korak sramoten za obe naši organizaciji: Zvezo v U.S.A. in Društvo slov. protikom. borcev v Argentini, ki sta lastnici Vestnika? Ali ne bi metal slabe luči na zavednost nas borcev, da bi za nekaj borih grošev tako okrnili svoje glasilo?

Naj bo ta gmotna slika stanja uprave resen opomin vsem, ki Vestnik prejemajo, da storijo svojo dolžnost. Vestnik je še vedno najcenejša slovenska revija v zamejstvu, pa zato ne najmanjša. Mogla pa bi biti največja in najlepša, najboljša in najzanimivejša, če...

Kakor smo obetali, smo v preteklem letu zvečali Vestnik za 56 strani. V l. 1960 je izšel v 10 številkah in na 288 straneh, v preteklem letu pa v 11 številkah na 344 straneh. Kako obsežen bo v letošnjem letu, je odvisno več od Vas članov ZSPB in DSPB in bralcev po širnem svetu kot od uprave. Naša želja je, da bi postalo naše glasilo še obširnejše, od Vaše dobre volje pa zavisi, če bo to lahko uresničiti. Ne čakajte vedno na poverjenike, da Vas „pocukajo“ za članarino in naročnino, ampak sami najdete pot in storite svojo dolžnost. Kot bivši dobri vojaki niste nikoli šli v borbo brez orožja; smatrajte sedaj Vestnik za svoje in naše skupno orožje, zato naj ne bo nobenega dobreba vojaka brez Vestnika.

Vestnik je postal pester, zanimiv in sodoben. Imam nešteto ustnih in pisemenih dokazov, ki pričajo, da so bralci z njim zadovoljni in da ga od meseca do meseca komaj čakajo. Je to v prvi vrsti zasluga sedanjega urednika. Vestnik ni krenil na stran poti, kakor so mu poedinci radi očitali. Zdramil pa je veliko borcev, ki bi sicer ostali molčeči, da so vsaj nekaj napisali. Resnici na ljubo pa je vendar treba enkrat jasno in glasno povedati, da je bilo največ godrnjanja in kritiziranja s strani onih, ki revijo neredno plačujejo ali pa je že leta in leta prejemajo, ne da bi čutili potrebo, da je za dobljeno treba tudi nekaj prispevati. Naj ne bo zato zamere! Res pa je, ker imam za to dokaze, vsaj za Argentino; verjetno tudi v U.S.A. ni dosti bolje v tem pogledu.

Za leto 1962 naj bo geslo: sodelujmo vsi! Tvarine je več kot dovolj. Plačujmo vsi! Uprava in uredništvo pa obljubljata, da se bo naše glasilo še boljšalo. Dobronamerne stvarne kritike naj ne iz-

ostanejo. Vestnik mora biti na tisti višini, kot jo pretekla borba zasluži. Naj bo naše idejno orožje v borbi, ki med nami in komunizmom ni prenehala.

Ob tej priliki pa čutim prijetno dolžnost, da se iskreno zahvalim vsem darovalcem v „Tiskovni sklad“, ki so s svojimi darovi priznali, da jim je Vestnik nepogrešljiv in drag obiskovalec njihovih domov. Buenos Aires, koncem decembra 1961.

Janez Kralj, upravnik

BORCI PIŠEJO

Dragi gospod upravnik!

Če naj dodam še kakšno besedo o Vestniku samem, moram reči, da mi vedno bolj ugaja. Res da objavlja včasih kaj polemičnega, vendar to ni tako hudo, obratno je celo koristno, ker tako se polagoma navajamo na demokratsko sožitje. Škoda le, da se te debate nikdar na končajo z javnim pobotanjem: ne vem, če smo tako ošabni, ali pa nikdar ne prisije resnica iz takih debat, oz. vsak pri svojem ostane.

„Malo bilance“ je krasna zadeva, pogumna in obširna istočasno, tako da zelo blažilno in vzgojno vpliva.

Dovolite mi še eno besedo: beringem, da se je končno našel človek, ki bo sestavljal knjigo o naši revoluciji. Dve želji bi imel, oz. eno priporočilo in en nasvet.

G. urednik!

V zvezi z gradivom k 27. marcu (Vestnik, okt. 1961, str. 266 in dalje) bi rad dejal tole:

27. marec je prinesel Slovincem in vsem narodom Jugoslavije:

1. grozoto vojne,
2. razbitje Jugoslavije,
3. trpljenje in uničevanje vseh jugoslovanskih narodov, zlasti Slovencev in Hrvatov,
4. preseljevanje slovenskega naroda predvsem zavednih Slovencev iz slovenskega ozemlja,

a) Zelo toplo bi priporočal, naj bi ne zamoščali resnice nikoli; tudi, ko bi nam, našemu taboru ne bila pogodu...

b) Da bi bila glika bolj popolna, bi moralo sodelovati čim večje število ljudi s svojimi podatki in pričanji; zato se mi zdi, da bi bilo najučinkovitejše sredstvo: anketa, ki naj bi pritegnila vse bojevnike, politike, kulturnike in tudi preproste ljudi... Tudi jaz bom rad spomnil anketo, veliko lažje kot pa pisati tjavendan. In mislim, da mnogi drugi tudi tako želijo. Kaj se Vam zdi?

Naj zaključim s toplim pozdravom Vam, kot vsem tistim, ki se trudijo okrog Vestnika.

Vaš sobojevnik

JZKb.

Gospod urednik!

Tople čestitke k dvojni številki, ki je odlična. — Vesele praznike in srečno novo leto!

R. S., Buenos Aires

5. internacije, konfinacije, zapiranje, moritve, ki so jih zagrešili nad našimi narodi Italijani, Nemci in Madžari,

6. uničevanje vseh narodnih in državljskih pravic, demokratskih načel,

7. uničevanje narodnega premoženja, gospodarsko zaslužjenje,

8. vdor komunizma v državno upravo, v javne ustanove in nastop Tita,

9. prisilna dela, teroristična nasilja, mučenje po ječah, poniževanja, zapostavljanja in odvzem svobode,

10. moritve in streljanje talcev, protizakoniti procesi, nasilne usmrtitve predstavnikov in zastopnikov slovenskega naroda,

11. vzpon komunizma na oblast po vojni,

12. odhod protikomunističnih bojevnikov iz domovine,

13. smrt nad 12.000 protikomunističnih bojevnikov po vrnitvi Titu s strani Angležev in Amerikancev,

14. najhujše komunistično nasilje in terorizem nad našim narodom po vojni (proces, prisilna dela, moralna propast, zatiranje vere, uničevanje svobode itd.),

15. izguba Koroške, Gorice, Trsta, Beneških in Kanalskih ter Porabskih Slovencev, daši so bile Italija, Avstrija in Madžarska premagane države,

16. vdor komunizma po vojni v ozemlje srednje Evrope in naraščanje komunistične stranke v Italiji in Franciji.

Torej popoln polom, prvi zločin nad državo in jugoslovanskimi narodi.

Gospod dr. Celestin Jelenc, mi svobodni Slovenci pa moremo prav dobro razumeti logiko, da je bil 27. marec največji zločin, ki ga je napravila srbska vojaška klika v Beogradu s pomočjo srbske beograjske čaršije! Naperjen je bil 27. marec v prvi vrsti proti svobodnemu mišljenju Srbov, Hrvatov in Slovencev in zato neodpušljivi narodni greh.

Kaj pa nevtralne države, recimo Turčija, švedska in španija v Evropi ter druge izvenevropske države, ki se vojne niso udeležile, ali so tam tudi tako „občutljivi“, da se boje „absurdnega odbijanja klevet, da so bile kolaboracionisti nacistov in fašistov“?!? Zdi se mi, da drugod prmanjkuje logike in dejanske stvarnosti! Ali pa so po sredi drugi motivi za opravičilo nesrečnega puča 27. marca 1945.

30. novembra 1961.

Rudolf Wagner

Gospod urednik!

V članku „Poslanstvo slovenskega izseljenca“ piše v septembrskem zvezku g. S. Č. tudi o zahtevi po slovenski državi in pravilno poudarja, da ne zavzema končnega stališča, ker je treba to vprašanje poprej vsestransko proučiti in razčistiti.

Slovenci smo se dolga stoletja pod germansko Avstrijo borili z Nemci, da bi dosegli vsaj avtonomijo, katere nam pa v svoji naduti mržnji do vsega, kar je bilo slovansko, niso hoteli priznati. Dosegli smo

jo šele po osvoboditvi izpod germanskega jarma v novi zedinjeni narodni Jugoslaviji.

Po razbitju narodnega in državnega edinstva so si naši stoletni sovražniki Nemci in Italijani enostavno razdelili vsoto Slovenijo, odvzeli najlepše predele jadranske obale ter odtrgali razne bogate kraje Jugoslavije in jih izročili za nagrado svojim pomagačem, našim sosedom.

Šele s pomočjo zaveznikov je bila po usodepolni vojni končno zopet vzpostavljena Jugoslavija, toda sedaj že pod totalitarnim komunističnim režimom.

Novi režim, ki je v politične namene vodil račune o narodnostnih grupah, jim je dal posebno državnopravno ureditev v samostojnih federativnih republikah (državicah). Kako daleč pa sega samostojnost teh republik, je seveda drugo vprašanje.

Vsekakor obstoja danes dejstvo, da je vprašanje slovenske države (republike) v načelu rešeno in da je na podlagi tega današnjega faktičnega stanja, kakor pravilno ugotavlja „slovenska formula“, potrebno usmeriti in razvijati bodoče delovanje.

Da si vsi Slovenci, brez izjeme na strankarsko opredelitev in svetovno naziranje, želimo čim večjo samostojnost in tako samoupravo, ki naj bi zagotovila našemu narodu čim večje blagostanje, je čisto naravno.

Za resnega rodoljuba se postavlja torej samo vprašanje, kakšna oblika in kakšna stopnja samostojnosti (neke absolutne suverenosti: nimajo niti volesile, vezane na mednarodne pogodbe), bi najbolj odgovarjala duši naroda, prinesla največ koristi in blagostanja ter najmanj bremen za prebivalstvo.

Pri tem bi seveda naši „državoslovci“ morali imeti pred očmi dejstvo, da blagostanje naroda ni odvisno od lepih programov, ampak je odvisno od njegove moralne sile, predvsem pa od njegove finančne moči.

Da ne filozofiramo in ne mlatimo prazne slame, preidimo rajši takoj na jedro vprašanja: Katera forma in zakaj ravno ista bi vzdignila narod do največjega blagostanja? Treba bi bilo torej ugotoviti, ali naj bi to bila široka avtonomija, federativna republika, federacija, konfederacija južnih Slovanov ali pa neka državna tvorba v propagirani konfederaciji germansko-romanske centralne Evrope.

Ako hočemo, da bodo razprave resne in ne šarlatanske, je potrebno vsaj približno s številkami skušati dokazati verjetno gospodarsko in finančno prednost take zamišljene oblike samouprave in predočiti vsaj približni budžet te ali one forme in stopnje samouprave odnosno suverenosti.

Izračunati bi se moralo, kakšno breme bi približno odpadlo na vsakega prebivalca za vzdrževanje uprave, potrebne investicije in nabavo materiala, za stroške javne varnosti, obmejne straže, vojske (letalstva, mornarice, suhozemskih čet), za milijonske dolarske izdatke diplomatskih in konzularnih zastopstev, reprezentacij v inozemstvu in trgovskih misij ter za participacije na stroških za vzdrževanje mednarodnih ustanov, za izdatke odposlanstev v številne mednarodne organizacije in druge ude-

ležbe, dalje za razne sprejeme in obiske državnikov, mednarodnih misij in tako dalje.

Istotako bi bilo potrebno vsaj približno navesti, kako bi se krili vsi ti ogromni dolarski izdatki in končno, s kakšnimi sredstvi bi v slučaju vojnega zapleta razpolagala predložena oblika samouprave, da bi branila svojo samostojnost in svoje meje proti našim stoletnim sovražnikom in pohlepnim sosedom.

Pri tem je seveda treba imeti v vidu tudi dejstvo, da stroški malih edinic rastejo z aritmetično progresijo v sorazmerju z izdatki večjih in velikih državnih samouprav.

Resen rodoljub more razpravljati o tem vprašanju samo na omejnjeni podlagi. Vse drugo so prazne fraze, neokusne polemike.

Ne bodimo torej utopisti in naivneži, ne čakajmo kot berači na neko tujo pomoč ali čudež, ampak glejmo realno na stvari in skušajmo brez ozira na državnopravno obliko zagotoviti narodu čim višjo življenjsko raven in čim večje blagostanje.

V. K. — Argentina

Gospod urednik!

Ne vem, ako redno berete Ameriško domovino. Zato bi Vas rad opozoril na članek, ki je izšel pod naslovom Postavimo jim spomenik. Napisan je bil v zvezi z načrtom, da se na Slovenski Pristavi, dobre pol ure vožnje od Clevelanda, postavi kapelica v spomin padlim. — Meni spomeniki domobrancem, bodisi tukaj v Ameriki bodisi v Argentini, niso pri srcu. Preveč so porojeni iz želje, da bi neka gotova točka imela čim večjo privlačnost. Vendar proti skromnemu spomeniku ne bi bil, sem pa proti dragim kapelicam. V spomin domobrancem naj bi rajši podprli katoliško slovensko delovanje na Koroškem, Goriškem, Tržaškem, dijaški zavod v Trstu, Katoliški dom v Gorici, katoliške javne delavce na Koroškem, ki morajo iz svoje uradniške revščine plačevati vožnje na Dunaj vsaj dvakrat na mesec, ali pa celo vožnje po Koroškem.

Mislím, da bi bil to veliko lepši spomenik. Kaj meníte?

Zm — USA

P. S. — Osebno sem popolnoma sporazumen z Vami. Dodal bi samo tole: preden bi delali kakršen koli spomenik kjer koli, bi morali, kar sem že večkrat poudaril, napraviti najlepši spomenik v obliki skupne knjige o naši revoluciji. Dokler te nimamo, so vsi spomeniki drugotnega značaja. Ugotavljam pa z žalostjo, da kljub lepemu številu naročnikov v U.S.A. še vedno premalo naročnikov Vestnik prebere. Če bi ga namreč brali, potem jim ideja s kapelico ne bi prišla na misel. Skratka: tolčemo v prazno, ker vsakdo vleče svoj voz v svojo smer. Ali Vas to nič ne spominja na čase med revolucijo?

NOVE KNJIGE

Sto naših pesmi za mladino. Zbral Rudi Bras. Izdano ob desetletnici: slovenskega šolskega tečaja Franca Balantič v San Justu pri Buenos Airesu, tiskala in vezala Slovenska tiskovna družba Editorial Baraga, Pedernera 3253, Bs. Aires.

Kot že naslov pove: sto naših pesmi, katerih natis je bil krvavo potreben. Ne samo za otroke po šolskih tečajih Velikega Buenos Airesa, za vse, še posebej za mladino, ki bo kmalu šla k vojakom v vojskah dežel, kjer sedaj živi. Ta mladina je premalo pela.

Knjižico vsem toplo priporočamo. Ima samo eno napako: premajhna naklada je bila tiskana, zato pa: kdor jo hoče imeti, naj takoj piše na upravo Vestnika in jo naroči. — Rudiju Brasu, Slovincem v San Justu, še posebej pa podjetju Šeme-Bidovec se je treba zahvaliti za opravljeno delo, žrtve in lepo darilo.

Milosav Vasiljevitch, El Marxismo, su valor científico y objetivos reales, Buenos Aires 1961, tiskala Tiskarna Vilko Čeč, Estados Unidos 425, Buenos Aires.

Včasih se nam zdi, da komunizem že dovolj poznamo, ker smo ga pač spoznali na lastni koži. Kdor bo bral Vasiljevića — in to bi ga morali vsi nekdanji bojevniki — bo videl, da smo komunizem še vedno premalo poznali. Je to namreč knjiga, ki jo bo vsak še tako odločen protikomunist z navdušenjem bral, je pa tudi knjiga, v kateri bomo našli mnogo praktičnih odgovorov na številne probleme, s katerimi se srečavamo v današnjem boju s komunizmom. Boj ni bil namreč končan maja 1945, ampak gre naprej: na tej poti ga moramo spremljati. Knjiga pa je tudi za marsikoga najboljši način obdarovanja špansko govorečih prijateljev, katerim z lastnimi besedami pogosto ne znamo dopovedati, kaj komunizem je in kaj hoče. Vasiljević je tako vsem napravil močno uslugo. (Knjiga se naroča pri avtorju: Ing. M. Vasiljeviću, Conesa 775/H, Buenos Aires.

Karel Vladimír Truhlar, Rdeče bivanje, Buenos Aires 1961, izšlo kot 43. izdanje Slovenske kulturne akcije, opremil France Papež, tisk Editorial Baraga, Pedernera 3253, Buenos Aires.

Če bo spet kdaj izšla nova antologija slovenske religiozne lirike, potem bo Truhlarju pripadlo častno mesto v njej. Teh štirindvajset pesmi, združenih pod naslovom Rdeče bivanje, je branje za res tihe, zbrane in umirjene trenutke. Sredi tujega sveta — tostran Atlantika še posebej — je težko ujeti tak čas. Še posebej, ker je Truhlar tako globok, kot jezuit še bolj kot pesnik. Zato se v njegovih besedah znajdeš za hip ob zaključni misli pri duhovnih vajah, drugič pa sredi blesteče narave — evropske, ki vedno

bolj ostaja za nami. Tak je oseben vtis — a Truhlar je duhovno tako bogat, da je za vsakogar nekaj.

A. S. Puškin-Tine Debeljak, Pravljice 1-2, izšlo kot 44. in 46. izdanje Slovenske kulturne akcije, opremil Andrej Makek, tiskala Editorial Baraga, Buenos Aires.

Prevajalec Tine Debeljak je ob koncu prve pravljice O ribiču in ribici zapisal kot pripombo: „SKA izdaja ta ruski biser kot prvo izmed Puškinovih pravljic zato, da jo lahko bere tudi slovenska mladina izven domačih meja kot umetniško polnokrvno pravljичnost, pa tudi izobraženeec kot klasično delo te vrste v svetovni književnosti.“

Ne vem, na katero mladino — od katerega do katerega leta — je mislil prevajalec, vem pa iz izkušenj šolskega tečaja, da je za mladino do 15. leta pretežno branje; tej bo treba tiskati kaj drugega. Nekaj bolj našega, nekaj, pri čemer bodo starši po končanih skromnih urah v šolskem tečaju lahko pomagali doma. Je sicer žalostna ta ugotovitev, a je potrebna, da si ne bomo delali utvar, katerih posledice bomo sami čutili na lastni koži v prihodnjih letih.

Kljub gornjim besedam pa: vsem staršem bo prišlo prav, ako bodo knjigi imeli doma. Zase in za otroke, ko bodo odrasli. Napraviti morajo sila skromno bilanco: skrbeli bomo, da bodo ostali zdravi, telesno in duševno. Morda jim ne bomo mogli ničesar zapustiti, zapustili pa jim bomo pesem, besedo, oboje pa v knjigi. Med take knjige pa brez dvoma Puškin v Debeljakovem prevodu spada.

Osebnostne novice

Krščeni so bili: Andrej Mihael Jan, sin Lovra in Zdenke Virantove, Jože Silvo Lukančič, sin Jožeta in Silve Godec, Aleksander Bitenc sin Janeza in Lojzke Šonc, Janez Daniel šušteršič, sin Janeza in Vere Lavrič, Stanko Jelen, sin Andreja in Zinke Skvarča, Janez Albin Kopač, sin Ivana in Albinca Rožnik, Andrej Jurij Golob, sin Petra in Marije Menič, Jože Lenarčič, sin Alfonza in Anice Mehle, Marija Magdalena Oblak, hči Feliksa in Mare Draksler Helena Amalija Miklavc, hči Franca in Vike štefančič, Kristina Marija Lazar, hči Vinka in Zofije Kavčič, Peter Albert Adamič, sin Franca in Marije Rožnik, Vinko Viktor Vilfan, sin Franca in Marije Reberšak.

Rodili so se: sin Janeza Jakoša

in Zalke Oblak, hči Jožeta Mavriča in Polčke Krajnik.

Na televizijski postaji Canal 13 — Buenos Aires je konec oktobra pela Nađa Zajc (umetniško ime Nadia Milton), hči slov. izseljenca po drugi svetovni vojni, ki se je naselil v Čilu.

Poročili so se: Ignacij Menič in Divna Bilan, Jože Tušek in Jožica Tomazin, France Avguštin in Marija Triller, Jože Modic in Martina Grilj, Kavčič štefan in Rožka Grošelj, Metod Mavrič in Marjetka Šabič, Janez Pustovrh in Rozka Frontini, Stane Snoj in Marija Býnar.

50-letnico je proslavljal Mirko Kopač, ki se ves čas po prihodu v Argentino pridno in neumorno udeležuje v društvenem življenju. Naše čestitke in Bog ga živi še dolgo vrsto let!

Umrla je v Kranju mati domobranskega oficirja Emila Cofa, kateremu iskreno najgloblje sožalje!

Umril je Janez Žebre v starosti 82 let. Pokojni je bil doma iz Hrnj pri Kranju. N. p. v m.!

Umrla je gdč. Matilda Kogovšek, neumorna organistka pevskega zбора v San Martinu. N. p. v m.!

Umril je Alfonz Kessler, bivši žel. uradnik in brat pok. Jožeta Kesslerja, nekđaj urédnika Slovenskega doma. N. p. v m.!

Rodili so se: Pavlina Korošec, hči Ivana in Pavline Lovše, Anica Burjek, hči Antona in Franciške Cerar, Marija Perko, hči Franca in Marije del Carmen Candessus, Daniel Emil Vičič, sin Milana in Kristine Rossi, Ivan Štefan Kralj, sin Aleša in Marice Sucić, Jože Dolenc, sin Jo-

žeta in Elze Brito (Brazil), Roža Marija Dolenc, hči Antona in Marije Camargo (Brazil), Janez Marinčič, sin Janeza in Filice Borštinar, Marija Ana Belec, hči Pavla in Ivanke Rupnik, Ivan Marijan Brecej, sin Ivana in Pinice Legiša, Roy Martelanc, sin Marka in Vande Martelanc.

V Slov. domu v San Martinu so blagoslovili novo igrišče za odbojko. Za uvod sta se pomerili moštvi SFZ Morón — Vivod Božidar, Pogljajen Avgust, Selan Anton, Mehle Alojzij, Modic Alojzij, Markež Franci — in San Martina — Havelka Jože, Boltežar Marijan in Janez, Jesenovec Marijan, Kralj Tomaž, Hren Janez, Smersu Jurij. Zmagal je Moron.

Novo slovensko podjetje — trgovino s pohištvom sta odprla Luka Milharčič in Lojze Erjavec.

V „TISKOVNI SKLAD VESTNIKA“ SO DAROVALI:

Borštnik Maks, Capital, \$ 96.—, Ivan Klemenčič, Castelar, \$ 50.—, Kosančič Bogdan, San Justo, \$ 500.—, Meden Lado, Villa Adelina, \$ 54.—, Tomšič Branko, Haedo, \$ 54.—, N.N., Capital, \$ 100.—, Gričar Franc, Castelar, \$ 50.—, Rev. Janez Zupan, Bolivija, \$250.—
Vsem najlepša hvala!

UREDNIKOV BUNKER

B. š., Salta. — Naročnica za Vestnik za člane je bila za leto 1961 96.— pesov; zato bi bilo prav nakazati istočasno tudi članarino, kar skupno znese 120 pesov. Koliko boš pa prispeval za poštné stroške, je Tvoja stvar, vsekakor ti bo upravník hvaležen, ako boš nakazal čim več. — Slednje velja za vse bralce izven Buenos Airesa, ki list prejema jo po pošti. Lanska cena je

bila namreč določena za prejemnike po raznašalcih-poverjenikih. Zato: prispevajte v Tiskovni fond Vestnika, ako hočete imeti čim več branja.

Tiskovnim referencom, ki ne izpolnjujejo svojih funkcij: na občnih zborih vas bodo sodili zaradi neopravljenega dela.

M. Z. Cleveland. — Kot vidiš, je vse objavljeno, kar se je dalo uporabiti. — Pričakujem skorajšnjih novic. Za poslano pa hvala lepa.

ZBORNİK-KOLEDAR SVOBODNE SLOVENIJE ZA 1962

je najzanimivejša in najreprezentativnejša knjiga slovenskih demokratičnih izseljencev v svetu.

Na 284 straneh velikega formata je razporejenih 5 poglavij, katerih vsako zase predstavlja samostojno knjigo.

RAZPRAVE IN DOKUMENTI. Dr. Milan Komar, I. A., dr. Jakob Hoptner, dr. Miha Krek, Martin Žekar, dr. Ignacij Lenček, dr. Pavel Krajnik, dr. Ludovik Puš, dr. Tine Debeljak so v tem poglavju nanizali vrsto ideoloških, zgodovinskih in dokumentarnih člankov. Nekateri dokumenti iz II. svetovne vojske so prvič objavljeni. Prav tako opis življenja slovenskih internirancev v Dachau.

NAŠA BESEDA IN PESEM. Tu se vrstijo imena naših pisateljev in pesnikov: Lojze Novak, Vinko Beličič, Lev Detela, Ivan Korošec, Marijan Marolt, Zdravko Novak, Marijan Jakopič, Humbert Pribac, Vladimir Kos, Slavko Srebrnič, Milka Hartman.

NAŠIM MOZEM V SPOMIN je posvečeno III. poglavje: A. M. Slomšku, Gregoriju Rožmanu, Antonu Korošču, Francu Kuloveu, Marku Natlačenu, Lambertu Ehrlichu, Ernestu Tomcu, Francu Gabrovšku, Marku Bajuku.

POGLED V DOMOVINO je naslednje poglavje, ki nam prikaže sedanjo upravno razdelitev Slovenije, versko in gospodarsko življenje ter življenje na ljubljanski univerzi pod komunističnim vodstvom.

LETOPIS je V. poglavje, ki nas popelje preko Avstralije, Evrope, Kanade, Severne in Južne Amerike v najrazličnejše predele sveta, kjer prebivajo slovenski izseljenci

Ta zbornik, ki je ponos slovenskim izseljencem, morete dobiti:

SEVERNA AMERIKA: League of CSA, 5733 Catalpa Ave, Brooklyn 27, N. Y.; Famila, 6116 Glass Ave, Cleveland 3, Ohio; Jakob Žakelj, 1133 E. 72 Street, Cleveland 3, Ohio; Stanko Masič, 1935 W. 22nd Place, Chicago 8, Ill.

KANADA: Slovenska pisarna — Slo-Can Centre, 618 Manning Ave, Toronto 4, Ontario.

ANGLIJA: Slovenska pisarna, 62 Offley Road, London, S. W. 9.

FRANCIJA: Rev. Nace Čretnik, 4 Rue Saint Fargeau, Paris XX.

Cena 3 dolarje in pol.

Correo
Argentino
Suc. 7

TARIFA REDUCIDA

Concesión No. 6830